

Korrupsjonsdommer i Norge 2003–2012

Transparency International (TI) er den globale sivilsamfunnsorganisasjonen som står i spissen for kampen mot korrupsjon. Gjennom flere enn 90 avdelinger over hele verden og et internasjonalt sekretariat i Berlin sprer TI kunnskap om skadevirkningene av korrupsjon og samarbeider med myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn om å utvikle og iverksette effektive tiltak for å bekjempe korrupsjon.

TIs norske avdeling ble grunnlagt i 1999 og holder til i Oslo.

Transparency International Norge

Kontoradresse: Dronning Mauds gt. 15
Postadresse: Postboks 1385 Vika, 0114 Oslo
Telefon: +47 22 83 48 00
Faks: +47 22 01 22 02
slettemark@transparency.no
skaaren@transparency.no
www.transparency.no

Opphavsrett: 2012, Transparency International Norge.

ISSN: 1893-1294

Grafisk design: Kaland Marketing

Forsideillustrasjon: iStockphoto

Trykk: Konsis

Utgitt i første opplag: 9. desember 2011

Redaktør: Linn Helmich Pedersen

Denne trykksaken kan lastes ned fra Transparency International Norges hjemmeside:

www.transparency.no samt Lovdatas nettsted www.lovdata.no.

Ansvarsbegrensning:

Informasjonen og rådene i denne trykksaken gis med forbehold om eventuelle feil eller utelatelser. Transparency International Norge er ikke ansvarlig for eventuelle tap eller skade som hevdes å være et resultat av informasjon som er gitt eller mangler i denne trykksaken.

Forord

Formålet ved denne samlingen av korrupsjonsdommer er å bidra til å gi et bedre bilde av hva korrupsjon er.

Nye bestemmelser om korrupsjon ble innført i straffeloven i 2003. I straffeloven § 276a er korrupsjon definert som det «å kreve, motta eller akseptere, gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag».

Uttrykket «utilbørlig fordel» er vagt, og hvilke handlinger som omfattes av korrupsjonsbegrepet beror på en skjønnsmessig vurdering. Korrupsjonsdommene er derfor viktige for å belyse hva som er relevante momenter i vurderingen av hva som utgjør en «utilbørlig fordel» og dermed korrupsjon i straffelovens forstand.

Transparency International Norge håper denne domssamlingen kan bidra til å belyse hvor grensene for rett og galt på korrupsjonsområdet går. Foruten det rettslige kan denne domssamlingen kanskje også bidra til å belyse andre sider av fenomenet korrupsjon. Hvor forekommer det korrupsjon? Hvordan blir korrupsjonshandlinger gjennomført? Hva er årsakene til korrupsjon? Hva gjør at noen er villige til å begå korrupsjon? Domssamlingen kan også brukes som underlag for virksomhetens interne bevisstgjøringsarbeid, f.eks. som cases i forbindelse med kurs og trening.

Dommene viser at korrupsjon forekommer både i privat og offentlig sektor, og ofte i møtet mellom de to. Motivasjonen for å begå korrupsjon kan være ulik fra sak til sak – det kan være et ønske om å oppnå en personlig økonomisk vinning som ligger bak handlingen, men det kan også være et ønske om at selskapet en jobber i får et verdifullt oppdrag. Det er Transparency International Norges inntrykk at mange er villige til å risikere svært mye, både når det gjelder straff og omdømmetap, for relativt lite.

Denne samlingen viser også hvordan korrupsjonssaker blir behandlet i domstolsapparatet. Hvor kritikkverdig et korrupsjonstilfelle er, og straffutmålingen i den enkelte sak, beror på en rekke omstendigheter. I mange av sakene fremhever imidlertid domstolene de samfunnsskadelige aspektene ved korrupsjon, og at oppdagelsesrisikoen ofte er liten. Derfor reageres det også generelt sett strengt mot korrupsjon.

På tross av at det er grunn til å tro at mørketallene for korrupsjon er høye, er det positivt at mange av de selskapene hvor det er blitt avdekket korrupsjon har gjort omfattende tiltak for å forhindre at korrupsjon skal skje igjen. Eksempler på dette er revisjon, tydeliggjøring og detaljering av selskapenes etiske regelverk, innføring av etikkombud og etablering av varslingsordninger.

– Om domssamlingen

Denne kronologiske samlingen av rettskraftige korrupsjonsdommer fra 2003 og frem til i dag gjelder de nye korrupsjonsbestemmelsene i straffelovens § 276a, § 276b og § 276c. Det er tatt utgangspunkt i dommene, og domstolenes vurderinger er ofte gjengitt. Samlingen inneholder også vedtatte forelegg for korrupsjon utstedt av Økokrim.

For handlinger begått før 2003 og ikrafttredelsen av de nye korrupsjonsbestemmelsene, ble eldre korrupsjonslovgivning og utroskapsbestemmelsene i straffeloven anvendt på korrupsjonshandlinger. Ettersom et av hovedformålene med denne domssamlingen er å belyse hvor grensene for det «utilbørlige» etter straffeloven § 276a går, samt behovet for å begrense omfanget av denne domssamlingen, gis det her ingen nærmere omtale av eldre korrupsjonssaker.

For å gi et helhetlig bilde av de korrupsjonssakene som har blitt avdekket og pådømt i Norge inneholder imidlertid domssamlingen avslutningsvis en oversikt over eldre korrupsjonssaker. I de tilfellene Lovdata har publisert disse eldre sakene i sin database, er det lagt inn referanser til den enkelte sak slik at de enkelt kan finnes og leses om ønskelig.

Det er TI Norges ambisjon å oppdatere samlingen årlig, slik at dette fra år til år blir en fullstendig samling av alle rettskraftige korrupsjonsdommer i Norge.

Stud. jur Linn Helmich Pedersen har nedlagt et stort arbeid ved å skrive sammendrag av alle dommene. Hun fortjener stor takk. Takk går også til informasjonskonsulent Mari Elton ved Lovdata, spesialetterforsker Gunnar Fjæra ved Økokrim og journalist i Aftenposten Siri Gedde-Dahl som har bidratt til å skaffe grunnlaget for domssamlingen.

– Forklaring av noen rettslige begreper i domssamlingen:

- Aktiv korrupsjon: den som gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel.
- Passiv korrupsjon: den som krever, mottar eller aksepterer en utilbørlig fordel.
- Forelegg: bot utstedt av Økokrim mot en person eller et selskap for en påstått straffbar handling. Dersom forelegget vedtas er saken rettskraftig avgjort på lik linje med en dom, og dersom forelegget nektes vedtatt, vil saken bringes videre til domstolene for pådømmelse.
- Allmennpreventive hensyn: Et rettslig hensyn som anvendes som argument ved straffutmålingen dersom det anses som særlig nødvendig å avskrekke folk fra å begå en lignende straffbar handling.

– Referanser

Dommenes referanse viser til hvor og når dommene er publisert, og kan brukes for å finne de aktuelle dommene i blant annet Lovdatas database. I visse tilfeller er det vist til dommenes saksnummer. Dommene er da (enda) ikke publisert i Lovdata, men kan skaffes ved å oppgi saksnummer til den aktuelle domstol.

Guro Slettemark
generalsekretær

Christian Hambro
styreleder

Innholdsfortegnelse

Statoil-Horton-saken	4
Onninen-saken	5
SINTEF-saken	6
Agder Energi-saken	8
Undervisningsbygg-saken	9
Au pair-saken	10
Fesil-saken	11
Falske helseerklæringer-saken	12
Ligningsfunksjonær-saken	13
Statoil-Melkøya-saken	14
Rus- og psykiatrienhet-saken	15
M.I. Swaco-saken	16
Ullevål-saken	17
Screen Communications-saken	19
Siemens-saken	21
Vannverk-saken	22
Byggeprosjekt i Kongsberg-saken	24
Politi tjenestemann-saken	25
Plan- og bygningsetat-saken	26
DnB Nor-saken	27
Bærum kommune-saken	28
Veiprosjekt i Lister-saken	29
Arbeidsklær fra Kina-saken	30
Store Norske-saken	31
Nor Lines-saken	32
Namsmann-saken	34
Prosjektleder i Undervisningsbygg-saken	35
Mesta-saken	36
Rådmann-saken	38
Norconsult-saken	39
Unibuss-saken	41
Statoil konsulent-saken	42
Oversikt over korrupsjonssaker pådømt etter gamle korrupsjonsbestemmelser i straffeloven	44

Statoil-Horton-saken

-Rettskraftig avgjort ved vedtakelse av forelegg for ulovlig påvirkningshandel utstedt av Økokrim i 2004.

Saken gjaldt en avtale mellom Statoil og et iransk selskap, Horton Investment Ltd. Avtalen innebar at Horton skulle utføre konsulentttjenester for Statoil i forbindelse med Statoils engasjement i Iran. For konsulentttjenestene skulle Statoil etter avtalen betale til sammen 15,2 millioner dollar til Horton over en periode på 11 år. I realiteten innebar avtalen såkalt ulovlig påvirkningshandel etter straffeloven § 276c.

- Avdekking av saken

Saken ble avdekket av Statoils internrevisjon men Statoil-ledelsen avsluttet avtalen først etter at Dagens Næringsliv begynte å skrive om saken i september 2003. Da var 5,2 millioner av til sammen 15,2 millioner dollar utbetalt.

Økokrim innledet etterforskning, og et forelegg for ulovlig påvirkningshandel med en bot på 20 millioner kroner ble utstedt til Statoil. I tillegg ble Statoils tidligere direktør for internasjonal virksomhet (A) ilagt en bot på 200 000 kroner.

- Ulovlig påvirkningshandel

Bestemmelsen i § 276c om ulovlig påvirkningshandel rammer både den som «krever, mottar eller aksepterer» og den som «gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag». Bestemmelsen omfatter også «stilling, verv eller oppdrag i utlandet».

Forelegget ble utstedt fordi Økokrim mente at Horton-avtalen i realiteten ikke gjaldt konsulentttjenester, men ulovlig påvirkningshandel av Mehdi Hashemi Rafsanjani, sønn av Irans tidligere president. Rafsanjani var ansatt i det iranske statsoljeselskapet NIOC og personen som sto bak Horton, et selskap registrert i et skatteparadis i det karibiske hav.

Avtalene innebar etter forelegget i realiteten et tilbud om betaling for at Mehdi Hashemi og/eller andre skulle påvirke personer som var eller ville bli involvert i beslutningsprosesser av betydning for Statoils kommersielle virksomhet i Iran, herunder tjenestehandlinger vedrørende tildeling av kontrakter innen olje- og gasssektoren. Påvirkningen skulle skje til fordel for Statoil.

Fordelen som skulle ytes i henhold til avtalen var etter Økokrims oppfatning utilbørlig blant annet på grunn av vederlagets størrelse, samt at realiteten bak avtalen var fordekt. Økokrim mente at Statoil og A hadde overtrådt bestemmelsen om ulovlig påvirkningshandel ved at Horton-avtalen ikke ble terminert straks lovbestemmelsen trådte i kraft juli 2003. Handlingen ble da straffbar og Statoil hadde da plikt til å avslutte den.

- Vedtok foreleggene

Både Statoil og A vedtok i 2004 foreleggene utstedt av Økokrim. Saken ble dermed rettskraftig avgjort i Norge. I forbindelse med vedtakelsen av forelegget fremhevet imidlertid Statoil at vedtakelsen verken var en innrømmelse eller en nektelse av straffeskyld fra Statoils side.

- Forlik med amerikanske myndigheter

I 2006 innrømmet imidlertid Statoil at det hadde blitt betalt bestikkelser i forbindelse med Horton-avtalen. Statoil er underlagt amerikansk verdipapirlovgivning som omfatter den amerikanske korrupsjonslovgivningen U.S. Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) og Statoil inngikk forlik med amerikanske myndigheter for overtredelse av disse reglene i forbindelse med Horton-avtalen. Selskapet måtte dermed betale en bot på 140 millioner kroner, med fradrag for boten Økokrim hadde ilagt Statoil i forbindelse med forelegget.

I denne sammenheng skrev Statoil i en børsmelding at Statoil hadde «akseptert en bot og akseptert ansvar for bestikkelser betalt til en iransk tjenestemann i 2002 og 2003 for at denne skulle benytte sin innflytelse til å sikre Statoil en kontrakt for utbygging av det iranske gassfeltet South Pars, for uriktig regnskapsføring av betalingene og for ikke å ha tilstrekkelig internkontroll for å hindre at betalingene ble foretatt».

Onninen-saken

-Toten tingrett april 2006.

Tidligere salgssjef (A) for Onninen AS avd. Hamar, en grossist i elektrobransjen, ble ved tilståelsesdom i 2006 dømt for utroskap og grov korrupsjon, samt brudd på ligningsloven. Korrupsjonsforholdet gjaldt en reise som A hadde betalt for en rådgivningsingeniør (B) i Forsvarsbygg som gjorde store innkjøp fra Onninen AS.

-Feriereise til en verdi av 23 000 kroner

A lot Onninen betale for en fritidsreise for B og hans familie. Verdien på reisen var minst 23 000 kroner, og ble ifølge tiltalen gitt til B i anledning Bs stilling i Forsvarsbygg. Ifølge tiltalen måtte denne fordelten anses som utilbørlig blant annet på grunn av reisens verdi, fordi B var en offentlig tjenestemann og fordi forholdet ble holdt skjult for Bs arbeidsgiver. A avga en uforbeholden tilståelse og ble ved tilståelsesdom dømt både for korrupsjon, utroskap og for brudd på ligningsloven.

- Straffutmålingen

Ved straffutmålingen uttalte tingretten at det var særlig straffeskjerpende at det var i sin stilling som avdelingsleder A gjennomførte forholdene i siktelsen. Det ble videre uttalt at «slik atferd fra lederen fort også kan ha en smitteeffekt».

Når det gjaldt korrupsjonsforholdet la tingretten ved straffutmålingen vekt på at korrupsjon er et samfunnsproblem som «synes tiltagende» og at «allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende og tilsier en streng reaksjon». Etter tingrettens syn måtte det være As oppgave som avdelingsleder selv å være seg bevisst på grensen mellom lovlig kundepleie og korrupsjon. A hadde forklart at han fikk overordnede samtykke til å dekke reisen, men tingretten uttalte at dersom dette skulle være riktig kunne det ikke være «særlig formildende» – hver enkelt leder i en organisasjon «må ta eget ansvar for overtredelser av straffebestemmelser av denne karakter».

A ble for handlingene dømt til 90 dagers ubetinget fengsel.

Ref.: TTOTE-2006-33035, rettskraftig.

SINTEF-saken

- For SINTEFs del rettskraftig avgjort ved at selskapet vedtok forelegg utstedt av Økokrim i 2007. Tidligere administrerende direktør i SINTEF frifunnet i Trondheim tingrett mai 2007.

I 2005 innledet Økokrim etterforskning av konsulentavtaler SINTEF Petroleumsforskning AS hadde i Iran i forbindelse med at SINTEF forsøkte å etablere seg innen oljeindustrien i landet. Etterforskningen startet etter avsløringer i Dagens Næringsliv og etter at seniorforsker og styremedlem i SINTEF Erik Lindeberg gjennom sitt fagforbund NOPEF anmeldte forskningsselskapet. Saken endte med at SINTEF vedtok et forelegg for grov korrupsjon med en bot på 2 millioner kroner utstedt av Økokrim, mens tidligere administrerende direktør (A) i SINTEF ble frifunnet for tiltalen om grov korrupsjon i Trondheim tingrett.

- Konsulentavtalene

Utgangspunktet for saken var ifølge Økokrim en avtale som SINTEF i 2002 inngikk med Oil Industries Engineering and Construction Overseas Ltd. (OIEC) om levering av konsulenttjenester knyttet til West Zagros Fields i Iran. SINTEF skulle inngå denne konsulentavtalen med sin joint venture partner National Iranian Oil Company Research Institute of Petroleum Industry (RIPI), og kontraktsverdien for avtalen var 6 millioner dollar.

Det var i denne sammenheng at SINTEF inngikk en avtale med Hinson Engineering, et selskap registrert på Jomfruøyene. Hinson skulle etter avtalen levere en rekke ytelser til SINTEF i forbindelse med selskapets virksomhet i Iran. Som vederlag skulle Hinson motta seks prosent av den internasjonale delen av kontraktsverdien for West Zagros-prosjektet, til sammen rundt 254 000 dollar.

Hinson-avtalen ble etter intern granskning avsluttet i oktober 2003, men før dette ble det foretatt to utbetalinger på 76 328 og 25 443 dollar til Hinsons bankkonto i Sveits. Den siste utbetalingen ble foretatt 4. august 2003, etter at de nye straffebestemmelsene mot korrupsjon hadde trådt i kraft.

- Utilbørlige fordeler fordekt som vederlag for konsulenttjenester

Forelegget på 2 millioner kroner for grov korrupsjon ble utstedt mot SINTEF fordi Hinson-avtalen etter Økokrims oppfatning i realiteten innebar et tilbud om betaling av utilbørlige fordeler til høytstående iranske tjenestemenn. Fordelene ble ifølge Økokrim tilbudt/gitt i anledning de iranske tjenestemennenes stilling og for at de hadde påvirket og/eller skulle påvirke beslutningsprosesser av betydning for SINTEFs kommersielle virksomhet i Iran.

Fordelene som gjennom Hinson-avtalen ble tilbudt/gitt de iranske tjenestemennene var ifølge Økokrim utilbørlige blant annet på grunn av mottakernes stilling eller verv, på grunn av vederlagets størrelse og fordi fordelene ble fordekt som vederlag for konsulenttjenester.

- Forelegget vedtatt av SINTEF

SINTEF vedtok forelegget for grov korrupsjon og boten på 2 millioner kroner, og saken ble dermed rettskraftig avgjort for SINTEFs del.

- Tidligere administrerende direktør frifunnet

Økokrim reiste også tiltale for grov korrupsjon mot tidligere administrerende direktør i SINTEF (A).

Det kommer frem av Trondheim tingretts dom at Økokrim mente at Hinson-avtalens eneste funksjon i realiteten var å overføre penger til to høytstående iranske tjenestemenn. Ettersom A unnlot å sørge for at Hinson-avtalen ble terminert snarest etter 4. juli 2003, da de nye korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven trådte i kraft, og fordi A besørget at det ble utbetalt USD 25 443 til Hinson den 4. august 2003, mente Økokrim at A hadde gjort seg skyldig i grov korrupsjon.

- Vanskelig bevisvurdering

Tingretten fremhevet de generelle vanskelighetene med å bevise korrupsjon «fordi korrupsjon blir forsøkt tildekket ved at det gis et skinn av å være noe annet enn det i realiteten er».

Tingretten uttalte at bevisvurderingen i saken var spesielt vanskelig. Saken gjaldt Iran hvor de politiske strukturer er vanskelige å forstå og hvor det er svært vanskelig å vurdere

hvordan beslutninger treffes og hvem det er som treffer de. Tingretten uttaler videre at det er nettverk og klaner som opererer sammen, og det benyttes en mangfoldig selskapsstruktur til å utøve virksomhet hvor de fleste samtaler foregår på iransk. Det er derfor ikke lett å finne frem til rette vedkommende når det gjelder forhandlinger, kontraktinngåelser og gjennomføring av prosjekter.

– Innebar utbetalingen av 25 443 dollar til Hinson en utilbørlig fordel?

Trondheim tingrett slo fast at det ikke kunne trekkes noen «sikre slutninger om hva Hinson-avtalen innebar og om betalingen gikk til de to iranske tjenestemennene og bakgrunnen for utbetalingen av USD 25 443 til Hinson».

I denne sammenheng viste retten til aktors fremleggelse av en rekke faktiske forhold, korrespondanse, e-poster, reise-referat, møtereferat og andre dokumenter. Retten uttalte at disse verken enkeltvis eller samlet var tilstrekkelig til å kunne fastslå uten rimelig tvil at utbetalingen av USD 25 443 representerte en utilbørlig fordel som kom de to iranske tjenestemennene til gode.

Med henvisning til at Hinson var registrert på Jomfruøyene uttaler retten videre at det «kan være mistenksomt at selskap som opprettes på spesielle steder for å unndra muligheter for opplysninger om selskapets drift». Retten konkluderte imidlertid med at selskapets stiftelsessted ikke hadde noen særlig betydning for bevisvurderingen i saken.

Retten mente at Hinson-avtalens innhold også kunne fremstå som mistenkelig fordi de tjenestene Hinson skulle utføre for SINTEF var svært vagt utformet. Retten fremhevet at det må ytterligere holdepunkter til for å kunne fastslå at det dreier seg om korrupsjon, for eksempel at det ikke er utført noe arbeid som beskrevet i kontrakten. Retten fant at det ikke kunne legges til grunn som utvilsomt at det ikke ble ytet noe arbeid i forbindelse med beløpet på USD 25 443.

Ettersom retten ikke fant det bevist at betalingen representerte en utilbørlig fordel som kunne straffes som grov korrupsjon, traff retten den videre konklusjon at det da heller ikke var straffbart å unnlate å avslutte kontrakten som var grunnlaget for betalingen.

– Frifinnelse

På bakgrunn av dette ble A frifunnet for grov korrupsjon i Trondheim tingrett i mai 2007.

Saksnummer: 07-028521MED-TRON, rettskraftig.

Agder Energi-saken

-Agder lagmannsrett mars 2008.

Tidligere divisjonsdirektør i Agder Energi (A) mottok betalinger på til sammen 113 850 kroner for arbeid utført av en underleverandør (B) som A hadde engasjert for levering av tjenester til Agder Energi. A ble frifunnet i tingretten, men ble i lagmannsretten dømt for simpel korrupsjon.

- Påslag på prisen på Bs tjenester

Timeprisen for Bs tjenester var 500 kroner, men ved å viderefakturere Bs arbeid med 950 kroner per time til Agder Energi fikk A eller hans enkeltmannsforetak differansen og mottok dermed betaling for arbeid utført av B. Da B begynte å fakturere Agder Energi direkte, krevde A at differansen mellom timeprisen på 950 kroner, som B hadde fakturert Agder Energi, og 500 kroner, skulle betales til As enkeltmannsforetak.

- Var dette en «utilbørlig fordel»?

I vurderingen av om den økonomiske fordel A med dette oppnådde var «utilbørlig», viste lagmannsretten til korrupsjonsbestemmelsens forarbeider som slår fast at det «må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes».

Lagmannsretten fremholdt at det i dette tilfellet dreide seg om fordeler som hadde en økonomisk verdi, betaling av i alt 113 850 kroner, og dersom man så dette i sammenheng med at A var tilsatt i en engasjementstilling i Agder Energi mot et årlig vederlag på 1,5 millioner kroner, måtte betalingene fra B etter lagmannsrettens oppfatning «utvilsomt anses for å være betydelig».

Videre uttalte lagmannsretten at «graden av åpenhet er et vesentlig moment i utilbørlighetsvurderingen». Avtalen mellom A og B var ukjent for As overordnede i Agder Energi, og As formål med avtalen med B var etter lagmannsrettens syn åpenbart å skaffe seg selv – direkte eller indirekte – en uberettiget økonomisk fordel.

- Påslag vanlig praksis i bransjen

Det ble i saken hevdet at det er vanlig og godt kjent at den som skaffer en underleverandør gjør et påslag ved viderefakturering til oppdragsgiveren. Lagmannsretten viste da til forarbeidene der det understrekes at det på enkelte områder kan ha dannet seg en «ukultur» i form av aksept av utilbørlige fordeler, men at en av den grunn ikke skal være avskåret fra å straffeforfølge slike fordeler.

Lagmannsretten uttalte at det ved viderefakturering med påslag bør være «et minimumskrav at størrelsen av påslaget synliggjøres for oppdragsgiveren». Forholdet vil da fremstå som åpent og kontrollerbart for oppdragsgiveren. I dette tilfellet dreiet det seg ikke om et slikt åpent og kontrollerbart påslag. A, som hadde en viktig og betrodd stilling, hadde holdt påslaget skjult, og avtalen om tilbakebetaling var også ukjent for Agder Energi.

Lagmannsretten kom etter en samlet vurdering til at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling som divisjonsdirektør i Agder Energi. Han ble derfor dømt for simpel korrupsjon og dømt til fengsel i 90 dager samt inndragning av utbyttet på 113 850 kroner.

Ref.: TKISA-2007-109606, LA-2007-149713. Anken til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Undervisningsbygg-saken

-Borgarting lagmannsrett april 2008.

På bakgrunn av at tidligere eiendomssjef (A) i Undervisningsbygg i Oslo kommune utstedte to bankremitter til sin kone på til sammen 19 millioner kroner, ble det utløst hvitvaskingsmelding til Økokrim og etterforskning og gransking i Undervisningsbygg ble innledet. Det ble avdekket at A hadde tappet både Undervisningsbygg og Neas, hvor A var tidligere leder for teknisk avdeling, for nesten 100 millioner kroner. A hadde også mottatt rundt 6,5 millioner kroner i utilbørlige fordeler fra ulike firmaer som fikk tildelt oppdrag for Undervisningsbygg.

- Ga betydelige verdier for å sikre oppdrag

Det var hovedsakelig to medeiere (F og D) i et snekkerfirma og to eiere (C og B) av en elektrobedrift som betalte A de betydelige verdiene i smøring for å sikre at firmaene skulle motta oppdrag for Undervisningsbygg. Etter en anbudsrunde i 2003 ble disse firmaene tildelt omfattende rammeavtaler for snekkerarbeid og elektrisk arbeid på skoler i kommunen.

Lagmannsretten uttalte at eierne av oppdragsfirmaene bevisst benyttet As initiativ og at de gjennom sin aktivitet og medvirkning hadde optrådt på en måte som ga deres selskaper fordeler og medvirket til at andre aktører urettmessig kunne ha blitt foretrekket.

- Krav om likebehandling ved offentlige anskaffelser

Retten fant det hevet over enhver tvil at A på irregulær måte hadde sørget for at disse firmaene skulle bli tildelt rammeavtaler. A hadde tatt kontakt med firmaene under hånden og oppfordret innehaverne, som han kjente fra før, til å legge inn anbud når konkurransen ble utlyst, samt å tilby en rabattordning som ville gi et konkurransemessig fortrinn. Dette gjorde A uten at andre tilbydere ble tipset om samme mulighet, hvilket i seg selv var i strid med det grunnleggende krav til likebehandling som gjelder ved offentlige anskaffelser.

A ble domfelt for passiv grov korrupsjon i tingretten. D, F, C og B ble ved tilståelsessaker og i tingretten og lagmannsretten blant annet domfelt for aktiv grov korrupsjon og idømt fengsel i mellom ett og tre år.

- Grov utroskap

Det ble også begått grov utroskap overfor Neas og Undervisningsbygg. En tidligere kollega (E) av A utstedte gjennom sitt enkeltmannsforetak innenfor byggebransjen fiktive

fakturaer til Undervisningsbygg og Neas for utført arbeid. Disse fiktive fakturaene ble så attestert av A, og pengene ble deretter utbetalt. I Undervisningsbygg hadde dette til dels foregått ved at A, ved attestasjonen, også forfalsket underskriften til en av de øvrige ansatte. Det utbetalte, eller deler av det, ble så overført av E til As private bankkonto.

E ble for dette domfelt for grov utroskap, og i tillegg til en rekke andre lovovertridelser av blant annet regnskapsloven, merverdiavgiftsloven og likningsloven ble E i lagmannsretten idømt fengsel i tre år og seks måneder.

- Straffutmålingen for A

A hadde i sin stilling vide fullmakter, og begikk økonomisk kriminalitet for omkring 106 millioner kroner. I straffutmålingen for A uttalte lagmannsretten at «det dreier seg om grove handlinger hvor A har utnyttet sin posisjon og tillit». Som initiativtaker har As rolle «vært sentral og drivende for den kriminelle aktivitet». Det dreide seg om betydelige beløp «hvor de mekanismer som skal sikre sunne økonomiske prosesser blir sterkt forstyrret», og A hadde «tilsidesatt samfunnets oppsatte normer til fordel for egen vinning».

For grov utroskap, grov korrupsjon og dokumentfalsk ble A dømt til fengsel i syv år. Han ble også fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, og vinningen på 112 143 280 kroner ble inndratt. A ble også solidarisk ansvarlig med E til å erstatte det tap Oslo kommune var påført.

Ref.: TOSLO-2007-79106, LB-2007-177805. Anken til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Au pair-saken

- Sør-Trøndelag tingrett mai 2008.

Saken gjaldt en politibetjent (A) som bevisst misbrukte sin stilling ved å behandle og innvilge en søknad om oppholdstillatelse for sin filippinske svigerinne for at hun skulle kunne jobbe som au pair i Norge.

- Utilbørlig fordel

Sør-Trøndelag tingrett var ikke i tvil om at A med dette hadde gitt sin svigerinne en fordel som var utilbørlig, og at han derfor var å domfelle for korrupsjon. I vurderingen av om korrupsjonen skulle anses som grov, uttalte tingretten at handlingen riktignok var foretatt av en offentlig tjenestemann, men at handlingen ikke inneholdt noen av de andre momentene som gjør en korrupsjonshandling grov. A ble derfor dømt for simpel aktiv korrupsjon.

- Straffutmålingen

Til påstanden om at A måtte fradømmes sin stilling som politibetjent uttalte tingretten at fradømmelse av stilling regnes som en streng, og i mange tilfeller svært belastende straffereaksjon. A hadde imidlertid bevisst nyttiggjort

seg sin stilling som polititjenestemann. Ved sin handlemåte hadde A etter tingrettens mening «vist både at han er uskikket til å være polititjenestemann og at han kan misbruke sin stilling når muligheten byr seg». A ble derfor fradømt sin stilling som politibetjent og hensett til at dette er en streng og belastende straffereaksjon fant tingretten at det ikke var nødvendig å idømme annen straff.

Saksnummer.: 08-038700-MED-STRO, rettskraftig.

Fesil-saken

- Hålogaland lagmannsrett august 2008.

Styreleder (A) i Fesil Rana Metall avtalte i et møte med tre andre personer, administrerende direktør (C) og økonomisjef (D) i Fesil Rana Metall og daglig leder (B) i et anleggsfirma, et opplegg som innebar at Fesil Rana Metall gjennom fiktiv fakturering av selskapet fra anleggsfirmaet betalte for en hestehenger til A privat. Hestehengeren var verdt rundt 1,4 millioner kroner, og alle de tiltalte ble i lagmannsretten dømt for grov korrupsjon eller medvirkning til grov korrupsjon.

- Fiktiv fakturering av Fesil Rana Metall

Betalingen av den kombinerte bo- og hestetilhengeren skjedde ved at B mottok og betalte fakturaen som gjaldt hengeren. Det var inngått en fiktiv kontrakt om at Fesil Rana Metall skulle leie en brakkerigg av anleggsfirmaet B jobbet i, mens dette i realiteten var en avtale om oppgjør for hestevognen. C og D attesterte og anviste så de fiktive fakturaene med tilhørende beløp, og penger ble utbetalt til anleggsfirmaet slik at Fesil Rana Metall, og ikke A, til slutt betalte for hestehengeren.

Lagmannsretten slo fast at A med dette hadde mottatt en utilbørlig fordel av betydelig økonomisk verdi i kraft av sin stilling, og derfor var skyldig i grov korrupsjon.

- Ikke krav om at giveren forventer eller oppnår noen motytelse

Med dette hadde B gitt A betydelige økonomiske fordeler. Retten mente det var nærliggende å se Bs bidrag som en form for strategisk posisjonering av anleggsfirmaet i forhold til Fesil Rana Metall, i kombinasjon med en vennetjeneste overfor A. Imidlertid mottok B verken personlig eller for sitt selskap direkte motytelser for sitt bidrag.

I denne sammenheng uttalte lagmannsretten at en motytelse ikke er en «nødvendig forutsetning» for å kunne domfelle B for grov korrupsjon. Også «ren smøring – uten forventning om noen motytelse, skal etter forarbeidene fanges opp av de nye korrupsjonsbestemmelsene». Lagmannsretten fant det «bevist utover enhver rimelig tvil» at B hadde gjort seg skyldig i grov korrupsjon.

- Høyesterett sluttet seg til lagmannsrettens syn

I anken til Høyesterett, som ble fremmet til behandling men deretter forkastet, uttalte førstvoterende med tilslutning fra de øvrige dommerne at lagmannsretten med dette

hadde forstått korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven riktig. Det er ikke noe krav om at den aktive bestikker «tar sikte på å oppnå en fordel for seg eller andre» og han kan dømmes for smøring uten at det konkret kan legges til grunn en forventning om gjenytelser.

- Likevel et sentralt moment

Høyesterett uttaler at formålet bak en ytelse likevel «vil stå sentralt i en utilbørlighetsvurdering» og at det bare er «i svært spesielle tilfeller at det er grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen dersom en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment». Hva som i et slikt tilfelle må anses som utilbørlig vil et stykke på vei kunne avhenge av hva som er «alminnelig akseptert i bransjen, og hvorvidt ytelsen skjer i full åpenhet eller blir forsøkt holdt skjult».

- Straffutmålingen

C og D, som medvirket til at A kunne få den utilbørlige fordel ble domfelt for medvirkning til grov korrupsjon. A, B, C og D ble i tillegg til grov korrupsjon og medvirkning til dette funnet skyldige i overtredelser av merverdiavgiftsloven, regnskapsloven, bokføringsloven og likningsloven. A ble idømt fengsel i to år, B fengsel i ett år og tre måneder mens C og D begge ble dømt til fengsel i åtte måneder.

Ref.: TRANA-2007-31824, LH-2007-158006. Anken til Høyesterett forkastet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Falske helseerklæringer-saken

– Borgarting lagmannsrett oktober 2008.

På bakgrunn av en artikkel i Dagens Næringsliv ble det innledet etterforskning mot en psykiater (A) og en psykolog (B). De to hadde i en årrekke samarbeidet om å utferdige bevisst uriktige og villedende lege- og psykologerklæringer til kriminelle mot betaling for at disse skulle oppnå soningsutsettelse, soningslettelser og utsettelse av rettssaker. A og B ble for dette domfelt for blant annet grov korrupsjon.

– «Likhet for loven»

I tingretten ble det fremholdt at når personer i kraft av sin stilling og fagekspertise har autoritet og nyter tillit hos politi- og fengselsmyndigheter og domstoler, og det er vanskelig for disse å overprøve de fagligmedisinske vurderingene i erklæringer, må offentlige myndigheter kunne stole på at det som er skrevet i erklæringene bygger på et korrekt grunnlag.

Videre ble viktigheten av «likhet for loven» og at det ikke skal være mulig å «kjøpe seg fri fra plikter som er pålagt i lov og avgjørelser av offentlige myndigheter» dersom man har ressurser og kontakter til dette fremholdt. På bakgrunn av dette uttalte tingretten at det av allmennpreventive hensyn må reageres strengt mot den virksomhet de tiltalte har drevet.

Både A og B ble dømt til to år og seks måneders fengsel. B hadde allerede før domfellelsen blitt fratatt sin autorisasjon som psykolog, men A ble for alltid fratatt retten til å skrive ut erklæringer, attester og liknende som lege.

– «Meget alvorlige handlinger»

Ved straffutmålingen sluttet lagmannsretten seg til tingrettens vurderinger hvor det blant annet ble lagt vekt på at det er «meget alvorlig» å forsøke å påvirke offentlige myndigheters beslutningsgrunnlag ved utferdigelse av uriktige og villedende lege- og psykologerklæringer mot betaling.

Tingretten fremholdt videre at grov korrupsjon har relativ liten oppdagelsesrisiko og at den virksomhet A og B hadde bedrevet hadde skjedd gjennom samarbeid over flere år ved en rekke anledninger, og til fordel for personer som har hatt økonomisk evne til å betale for å oppnå goder.

– At de mottatte beløp var beskjedne hadde liten vekt

Lagmannsretten fremholdt også at fordelene A og B oppnådde var av relativt beskjedent omfang. A og B hadde mottatt 87 500 kroner hver, og saken skilte seg ved dette fra andre tilfeller av grov korrupsjon innenfor næringslivet som kan ha direkte økonomiske skadevirkninger. Men på tross av dette innebar A og Bs straffbare virksomhet «meget alvorlige tillitsbrudd i forhold til offentlige myndigheter», og den begrensede størrelsen av de beløp som ble gitt kunne dermed ikke gi grunnlag for å bedømme de tiltaltes handlinger mildere enn mer tradisjonelle korrupsjonshandlinger.

Ref.: TOSLO-2007-63604, LB-2008-28434. Anke til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Ligningsfunksjonær-saken

– Borgarting lagmannsrett november 2008.

En ligningsfunksjonær (A) ved Asker og Bærum ligningskontor mottok to betalinger på til sammen 17 000 kroner fra en mann (B) for at hun skulle hjelpe B til urettmessig å få endret sin personlige ligning samt utarbeide en klage på en ligning på vegne av en bekjent av B (C).

Det hele startet da C snakket med B om økonomiske problemer hun hadde i forbindelse med sin forretningsdrift og et restskattekrav. B lovet å hjelpe C med hennes økonomiske problemer, og gjennom en bekjent (D) kom B i kontakt med A som var ansatt som ligningsfunksjonær ved Asker og Bærum ligningskontor.

– Utilbørlige fordeler

A sa seg mot en betaling på 12 000 kroner villig til å utarbeide en klage til Oslo ligningskontor på Cs vegne. Selv om lagmannsretten ikke kunne utelukke at klagen, som var basert på at det nå var funnet en faktura på elektrikerarbeid som var fradragsberettiget for C, var reell, holdt A sin rolle ved klagen skjult for sin arbeidsgiver og mottok som motytelse for utarbeidelsen av klagen en «utilbørlig fordel i anledning sin stilling» som ligningsfunksjonær. A ble for dette dømt for grov passiv korrupsjon.

A laget også et opplegg for uriktig å få oppskrevet Bs inntekt slik at B skulle få en ligningsattest med høy inntekt som så urettmessig kunne brukes for å oppnå lån. For dette mottok A ytterligere 5 000 kroner fra B, og A ble for dette dømt for simpel passiv korrupsjon.

– Straffutmålingen

A ble dømt til ti måneders fengsel. D, mannen som hadde formidlet kontakt mellom A og B og som hadde en sentral rolle når det gjaldt den utøvende korrupsjonshandlingen, ble dømt til fengsel i seks måneder, hvorav 120 dager ble gjort betinget.

I tillegg til korrupsjon, hadde B begått tre tilfeller av grovt bedrageri samt tre tilfeller av forsøk på grovt bedrageri, og B ble for de straffbare handlingene han hadde begått samlet dømt til fengsel i to år og seks måneder, hvor ti måneder ble gjort betinget i lagmannsretten.

Ref.: TOSLO-2008-99362, LB-2008-118003 (A og B), TOSLO-2008-97530 og LB-2008-179195 (D). Lagmannsrettens dommer er rettskraftige.

Statoil-Melkøya-saken

- Hålogaland lagmannsrett april 2009.

En mann (A) som var ansatt som innkjøper av temporære fasiliteter ved Statoils Melkøya-anlegg utenfor Hammerfest, utvekslet en rekke ytelser for til sammen 273 581 kroner med en ansatt (B) i firmaer som solgte utstyr til Statoils virksomhet på Melkøya. Statoil anmeldte selv forholdet til politiet høsten 2006, og A og B ble begge dømt for både passiv og aktiv grov korrupsjon i lagmannsretten.

- Utveksling av gaver

Ved fem anledninger fikk A gaver fra B. De utilbørlige fordelene A mottok besto av dekning av hotellopphold og billetter til en fotballkamp i England til en verdi av 48 000 kroner, sesongbilletter til to seter på Storstadion i Sandefjord til 3 600 kroner, bygningsartikler til en verdi av 5 650 kroner samt en badstue til en verdi av 70 200 kroner. I tillegg fikk A betalt utgiftene til en flybillett til Brasil til en verdi av 62 630 kroner. B mottok fra A en mobiltelefon og fra overfakturering ved levering av varer til Statoil verdier for til sammen 83 500 kroner.

- Konkurransesvridning

Ved straffutmålingen uttalte lagmannsretten at selv om A til en viss grad hadde erkjent de faktiske forholdene, så kunne det synes som om A hadde en noe begrenset forståelse for alvorret i sine handlinger. A mottok over en periode på et halvt år verdier av relativt betydelige summer, og satt da i en betrodd innkjøpsstilling og hadde fullmakt til i ganske vid utstrekning å velge hvem som skulle være leverandør av ulike varer til betydelige verdier.

- Hensikten bak gavene

Gavene fra B til A var knyttet til As funksjon som innkjøper i Statoil og ble gitt for at A skulle fortsette å bestille gjennom B. Retten uttalte at B ga A gaver for at B skulle oppnå posisjonering for fremtidige relasjoner og mulige oppdrag for firmaene som blant annet leverte utstyr og andre varer og tjenester til Statoils virksomhet på Melkøya.

Lagmannsretten uttalte videre at det ikke kunne vektlegges at A mente at gavene ikke hadde påvirket ham, og at stort tidspress og utvidede fullmakter for innkjøper er forhold som tilsier at den ansatte må ha «særlig oppmerksomhet knyttet mot eventuelle forsøk fra leverandører på å komme i urettmessig posisjon ved tildeling av oppdrag». A forlangte tjenester for å gi oppdrag – selve kjerneinnholdet i korrupsjon, og korrupsjonsforholdet medførte betydelig risiko for omdømmetap for Statoil som hadde ansatt en korrupt innkjøper som de interne kontrollrutinene ikke fanget opp.

- Nødvendig med streng reaksjon

Lagmannsretten fremholdt at «ved store utbyggingsprosjekter er faren for korrupsjon særlig nærliggende og skadene ved korrupsjon særlig synlige». Allmennpreventive hensyn gjorde det derfor nødvendig å reagere strengt mot korrupsjon i innkjøpsforhold som det foreliggende. B ble dømt til fengsel i åtte måneder for grov aktiv og passiv korrupsjon og en rekke andre lovovertridelser, blant annet underslag. A ble idømt fengsel i syv måneder for grov aktiv og passiv korrupsjon.

Ref.: THAFE-2008-81948, LH-2008-180080, rettskraftig.

Rus- og psykiatrienhet-saken

- Hålogaland lagmannsrett september 2009.

Saken gjaldt hovedsakelig økonomisk utroskap. Husleien til tidligere enhetsleder (A) for Rus- og Psykiatrienheten i Tromsø kommune på til sammen 65 000 kroner ble urettmessig betalt av kommunen. A ble imidlertid også domfelt for ett tilfelle av simpel passiv korrupsjon.

- Urettmessig betaling

A hadde utarbeidet en studieplan for en Høyskole i faget «rus og psykisk helse», og høyskolen betalte Tromsø kommune 10 000 kroner for arbeidet utført av A. A forsøkte å få utbetalt dette fra Tromsø kommune, men kommunen etterkom ikke As anmodning. A forsøkte da senere å få en forening til å betale for utarbeidelsen av studieplanen, noe som ikke vedkom foreningens drift. Foreningen betalte likevel A for utarbeidelsen av studieplanen og dekket også verdien av ødelagte møbler som tilhørte A. Til sammen mottok A ved dette 25 000 kroner fra foreningen.

Dette ble av tingretten ansett om en «utilbørlig fordel i anledning» As stilling som enhetsleder, blant annet fordi A hadde fullmakt til å utbetale driftsstøtte til foreningen, og faktisk utbetalte slik støtte, og fordi A holdt betalingen skjult for sin arbeidsgiver Tromsø kommune.

- Straffutmålingen

A ble i lagmannsretten dømt for grov utroskap og korrupsjon samt overtredelse av likningsloven og idømt fengsel i 90 dager, hvor 45 dager ble gjort betinget.

Den ansvarlige i foreningen (B) som hadde betalt A ble i tingretten frifunnet for korrupsjon fordi han kun hadde handlet uaktsomt, og ikke forsettelig, som er skyldkravet etter korrupsjonsbestemmelsen.

Ref.: TNHER-2008-1143, LH-2009-17064, rettskraftig for As vedkommende. TNHER-2009-70443, rettskraftig for Bs vedkommende.

M-I SWACO-saken

- *Gulating lagmannsrett september 2009.*

Oljeservicebedriften M-I SWACO har et anlegg på Storøy i Karmøy som produserer saltlaker som benyttes i borevæsker ved oljeutvinning. Tidligere lagersjef (A) ved anlegget, som hadde ansvar for produksjon og logistikk av transport av saltlakene med båt til og fra anlegget, begikk en rekke alvorlige straffbare handlinger i sin tid som lagersjef. A ble i lagmannsretten blant annet dømt for grov korrupsjon.

- A mottok betydelige verdier fra en skipsreder

En skipsreder (C) som eide båter som ble benyttet for transport av saltlakene ga A til sammen 2 388 000 kroner, hovedsaklig for å sikre og beholde transportoppdrag. Lagmannsretten uttalte at C hadde betalt A jevnlig og over lang tid fordi det var nyttig å smøre A for på den måten både å sikre at fraktavtalene skulle fornyes og fortsette.

For å ha gitt og mottatt nesten 2,5 millioner kroner ble både A og C dømt for grov korrupsjon. Lagmannsretten uttaler at «beløpets størrelse alene tilsier at korrupsjonen var grov». C ble for dette idømt fengsel i to år.

- Begikk også en rekke andre lovbrudd

A hadde som lagersjef ved anlegget i samarbeid med en rekke andre personer også begått andre straffbare handlinger. Blant annet solgte A betydelige mengder salt og glykol som tilhørte M-I SWACO, og A ble for dette dømt for grovt underslag. Salget ble fakturert av As fars (B) selskap slik at det så ut som om dette selskapet sto for salget av de underslåtte varene. B utferdiget også fiktive fakturaer fra sitt selskap for korrupsjonsutbetalingene fra C, og bidro med dette til å hvitvaske rundt syv millioner kroner for A. B ble for dette dømt for grovt heleri og til fengsel i to år og ni måneder.

A ble også dømt for grovt bedrageri. A forledet sammen med D, en ansatt hos en glykolleverandør, ansatte ved M-I SWACO til å utbetale til sammen 2,5 millioner kroner til glykolleverandøren ved at det ble sendt tre fakturaer for glykol som ikke var levert eller skulle leveres til anlegget i Karmøy. D ble for dette dømt for grovt heleri og til fengsel i ett år og seks måneder.

- Straffutmålingen for A

Ved straffutmålingen for A la lagmannsretten vekt på at verdien av underslaget, bedrageriet og korrupsjonsbeløpet var høyt og at forholdet hadde pågått over lang tid. Handlingene var dessuten illojale og sterkt klanderverdige i forhold til M-I SWACO. A ble dømt til fengsel i fire år og seks måneder.

Ref.: TSTAV-2008-64909, LG-2008-196041. Samtlige anker til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Ullevål-saken

- Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett 2006-2010.

På bakgrunn av avsløringer i Aftenposten ble det avdekket at tidligere eiendomssjef (A) ved Ullevål universitetssykehus hadde mottatt en jakttur til Kiruna og en golfreise til Malaga fra to av sykehusets leverandører, og til sammen 180 000 kroner i form av kontanter og bankinnskudd fra lederen av et entreprenørselskap (B). Som tidligere prosjektdirektør i ROM eiendomsutvikling, et heleid datterselskap av NSB, mottok A også vederlagsfritt byggevarer til en verdi av 618 196 kroner og møbler til en verdi av 125 000 kroner fra to tilbydere av tjenester til ROM.

A mottok møblene og byggevarene før dagens korrupsjonsbestemmelser ble inntatt i straffeloven i 2003. For disse overtredelsene ble det derfor tatt ut tiltale for utroskap slik korrupsjon i hovedsak ble behandlet tidligere. Betalingene fra B og de to reisene ble imidlertid gitt etter 2003, og saken var en av de første der grensene for, og innholdet av, begrepet «utilbørlig fordel» ble prøvet.

- Hvor grensene for det utilbørlige går

For å fastslå hvor grensen for det utilbørlige går, viste tingretten til forarbeidene hvor det fremgår at det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal komme til anvendelse. Men det fremholdes at terskelen samtidig ikke må legges for høyt - det er lovgivers hensikt å ramme fordeler som folk flest reagerer mot, mens mindre verdifulle fordeler som det vil stride mot den alminnelige rettsoppfatning å kriminalisere, skal holdes utenfor. Det kan ikke gis noe generelt svar på hvor verdifull en gave eller en annen fordel kan være. Dette kan variere fra virksomhetsområde til virksomhetsområde, fra bedrift til bedrift og etat til etat. Sedvane skal ikke uten videre være avgjørende, særlig hvis det har dannet seg en ukultur der utilbørlige fordeler aksepteres.

- Relevante momenter i utilbørlighetsvurderingen

Lagmannsretten uttalte at ytelsens «økonomiske verdi» utgjør et naturlig utgangspunkt for utilbørlighetsvurderingen. Videre har «ytelsens formål» samt «giver og mot-takers stilling eller posisjon» betydning. Om ytelsen er kjent for arbeidsgiver er også et viktig moment. Dersom det er snakk om reiser «er det av stor betydning om de har et faglig innhold og om deltakelsen er generell eller rettet mot enkeltpersoner». Videre er tjenestemenn «underlagt en strengere norm enn privatansatte» og det er av betydning om «ytelsene er i strid med interne retningslinjer».

- Betalingen av 180 000 kroner fra B til A

Både A og B erkjente i retten at B hadde gitt A 180 000 kroner for at entreprenørselskapet B jobbet i skulle bli tildelt entreprenøroppdrag for eiendomsavdelingen ved Ullevål universitetssykehus. På grunn av beløpets størrelse, at betalingene ble holdt skjult for As arbeidsgiver, at det var i strid med sykehusets interne retningslinjer og på grunn av As stilling, var tingretten «ikke i tvil om at det her dreier seg om en utilbørlig fordel som ble henholdsvis mottatt og gitt», og at denne var «grov».

- Reisene til Kiruna og Malaga

Tingretten fant grensedragningen for reisene vanskeligere enn betalingene fra B, spesielt fordi verdien på fordelene var mye lavere, rundt 10 000 kroner for hver tur. Tingretten slo imidlertid fast at det er mindre verdifulle gaver som aksepteres av folk flest som ikke skal rammes av bestemmelsene, og nevnte som eksempler en flaske vin, en konfektetke eller liknende. Reisene kostet betydelig mer.

Reisene var dessuten tilpasset As personlige ønsker og bar tydelig preg av å være en fordel rettet mot A personlig. Retten uttalte at reisene dermed var spesielt egnet til å påvirke A som satt i en sentral posisjon med stor makt og stor påvirkningskraft. A hadde heller ikke informert sin overordnede om at det var leverandører av tjenester til sykehuset som betalte reisen. Ved å ta imot reisene brøt A sykehusets etiske regelverk, og reisene hadde heller ikke noe faglig innhold med nytte for bedriften som er nødvendig for å kunne forsvare en slik tur.

B ble for betalingene til A domfelt for aktiv grov korrupsjon og dømt til fengsel i syv måneder. A ble i tingretten dømt for grov passiv korrupsjon for å ha mottatt betalingene fra B og de to reisene fra leverandørene. For As del ble

tingrettens dom opphevet på grunn av inhabilitet, men ved ny behandling kom tingretten, med ny sammensetning, til samme resultat.

– Byggevarene og møblene

Ved å motta byggevarene og møblene som leverandører av tjenester til ROM betalte, misbrukte A sin stilling som prosjektdirektør i ROM «til å skaffe seg en betydelig økonomisk vinning», og A ble for dette dømt for grov utroskap. Eierne og lederen (C) av det firmaet som betalte for møblene, ble også dømt for grov utroskap og ble for dette samt en rekke brudd på regnskapsloven, dømt til fengsel i nitti dager.

Entreprenørselskapet Peab, som vederlagsfritt hadde gitt A byggevarene til en verdi av rundt 600 000 kroner, vedtok et forelegg med en bot på fem millioner kroner utstedt av Økokrim.

– Falske kvitteringer

I et forsøk på å skjule sine handlinger, tilbød A en daglig leder i et selskap penger for å utstede uriktige fakturaer. Den daglige lederen anmeldte forholdet og A ble for dette også dømt for aktiv grov korrupsjon i lagmannsretten.

– Straffutmålingen for A

I straffutmålingen for A for de to tilfellene av grov korrupsjon, grov utroskap og en rekke overtredelser av regnskapsloven, fremholdt lagmannsretten at A «hadde begått korrupsjonshandlinger over flere år mens han hadde betrodde stillinger i offentlig eide virksomheter». En av korrupsjonshandlingene ble dessuten begått i forbindelse med at han forsøkte å skjule tidligere korrupsjonshandlinger, og A ble dømt til fengsel i ett år og ni måneder og inndragning av de verdier han hadde mottatt, til sammen 636 000 kroner.

Ref.: TOSLO-2005-134006, LB-2007-6315-2 (på grunn av inhabilitet opphevet lagmannsretten tingrettens dom for As vedkommende). Tingrettens dom er imidlertid rettskraftig for de øvrige domfelte (B og C) i saken. TOSLO-2008-74401, LB-2009-35191. Anke til Høyesterett nektet fremmet og tingrettens dom (domfellelse av A for passiv korrupsjon) og lagmannsrettens dom (domfellelse av A for aktiv korrupsjon) er dermed rettskraftig for As vedkommende.

Screen Communications-saken

- Oslo tingrett, Frostating lagmannsrett m.fl. 2007-2010.

To personer (A og B) som var en del av styret i reklamefirmaet Screen Communications, som drev salg og produksjon av reklametjenester, fremsatte gjennom en såkalt «Gullkundeavtale» tilbud til representanter for en rekke ulike kunder om at disse, uten vederlag, kunne få motta ulike personlige ytelser.

- Gullkundeavtalen

Gullkundeavtalen besto av to ulike alternativer representantene kunne velge mellom. Det første besto av ulike tilleggssytelser som skulle presenteres ledelsen i firmaene. Det andre innebar et tilbud om personlige ytelser til representantene privat, og besto stort sett av plasmaskjermer til en verdi av rundt 40 000 kroner, men også digitale videokameraer og/eller en reise til Østerrike under ski-VM.

- Var det å fremsette tilbudene aktiv korrupsjon?

Frostating lagmannsrett, som avgjorde straffesaken mot A, uttalte at dersom fordelene har en økonomisk verdi, vil verdien utgjøre «et naturlig utgangspunkt for utilbørlihetsvurderingen».

Ytelsene gjaldt stort sett flatskjermer som hadde en såpass høy verdi at lagmannsretten fant at det ikke var noen tvil om at det hadde vært utilbørlig å fremsette tilbudene. Tilbudet «omhandlet ikke mindre verdifulle gaver, eller andre fordeler som det ville stride mot den alminnelige rettsbevissthet å kriminalisere». Avtalen der representantene kunne velge om de ville beholde tilleggssytelsen privat uten å underrette sin arbeidsgiver, var derfor utvilsomt utilbørlig.

A og B fremsatte tilbud om utilbørlige fordeler til 21 ulike representanter, og ble derfor dømt for 21 tilfeller av simpel aktiv korrupsjon. Sammen med en tredje person (C) som var ansatt i Screen Communications lot de også en rekke kjøpere av selskapets monitorreklame helt eller delvis betale for reklamen ved å gi varer eller store rabatter på varer til A, B og C privat til en verdi av til sammen 3,4 millioner kroner. De tre ble for dette dømt for grov utroskap.

- Straffutmålingen for den aktive korrupsjonen

B ble ved tilståelsesdom dømt til to års fengsel for korrupsjon og grov utroskap. Også C ble dømt ved tilståelsesdom og fikk fengsel i fem måneder i straff. Lagmannsretten

uttalte for As del at «korrupsjonen er så omfattende at forholdene ligger i grenseland mot grov korrupsjon». I tillegg til korrupsjon og grov utroskap, begikk A også en rekke brudd på regnskapsloven, lov om regnskapsplikt, merverdiavgiftloven og ligningsloven og A ble dømt til fengsel i tre år og seks måneder, hvor ett år og seks måneder ble gjort betinget.

- Passiv korrupsjon?

De representantene som aksepterte tilbudene om private ytelser, i alt ti personer, ble domfelt for passiv korrupsjon, og de fleste av disse ble idømt rundt 30 dagers betinget fengsel og/eller en bot på rundt 20 000 til 30 000 kroner.

To av representantene (D og E) som begge privat hadde mottatt en plasmaskjerm og en reise til Østerrike, ble i Oslo Tingrett dømt for passiv korrupsjon. D ble dømt for to tilfeller av korrupsjon, både for å ha mottatt TV-en og reisen til Østerrike, mens E ble frifunnet for korrupsjon for reisen til Østerrike, og ble kun dømt for passiv korrupsjon for å ha akseptert og mottatt tilbudet om plasmaskjerm.

- Plasmaskjermene

Tingretten uttalte i forbindelse med om det å motta en plasmaskjerm kunne anses som korrupsjon at D og E ikke hadde fått anledning til å tilegne seg TV-en fra Screen Communications hvis det ikke hadde vært for deres stilling og kontakt med Screen Communications. I vurderingen av om fordelene måtte anses som «utilbørlig» la tingretten særlig vekt på at det ikke var ytt noe vedlag for TV-en som hadde en relativt høy verdi, og at D og E unnlot å betale for TV-ene til tross for at de under kontraktsforhandlingene med Screen Communications hadde oppfattet tilbudet som «smøring».

-Reisene til Østerrike

For Ds del var tingretten «ikke i tvil» om at reisen til Østerrike måtte anses som en utilbørlig fordel i anledning Ds stilling. I vurderingen la tingretten vekt på at D hadde deltatt på reisen og forbeholdt seg retten til å utebli fra de delene av det faglige program som Screen Communications hadde oppsatt og som han ikke ønsket å bli med på – som han selv forklarte det hadde han «mottatt den aktuelle reisen som en ren, personlig fordel». D informerte heller ikke sin arbeidsgiver om turen og han oppfattet selv tilbudet som smøring under kontraktsforhandlingene. Tingretten la i utilbørlighetsvurderingen også vekt på verdien av reisen på 10 000 kroner og hvordan tilbudet ble fremsatt og akseptert og de øvrige omstendighetene rundt turen.

- Reiser med faglig innhold

E hadde derimot blitt forespeilet og hadde som en klar forutsetning for å akseptere tilbudet at det var en forretningsreise med et betydelig faglig innhold med stor grad av relasjonsbygging og erfaringsutveksling og at turen ville bli gjennomført på en forretningsmessig og profesjonell måte. E informerte sin sjef om turen, og når det viste seg at turen ble «helt useriøs med mye fyll», valgte E blant annet selv å betale for leie av ski og heiskort, og han forlot også en middag med de øvrige turdeltakerne.

E ble derfor frifunnet for korrupsjon for reisen. I denne vurderingen la tingretten vekt på at E trodde og hadde til hensikt å delta på en fullt lovlig, profesjonell og seriøs forretningsreise med betydelig faglig innhold. Es forventninger var i tråd med den forhåndsinformasjon han fikk av Screen Communications, og hadde dermed ikke forsett om å motta en utilbørlig fordel til seg da han aksepterte tilbudet om å bli med på turen.

Heller ikke ved sin senere opptreden hadde E overtrådt grensen for korrupsjon. Han hadde ved sin opptreden vist at han ikke aksepterte måten turen ble gjennomført på og tingretten mente at det ikke kunne kreves at E skulle ha avsluttet oppholdet og ordnet eget hotell og egen returreise.

- Straffutmålingen for den passive korrupsjonen

D ble dømt til betinget fengsel i 30 dager samt en bot på 20 000 kroner for to tilfeller av simpel passiv korrupsjon, mens E ble dømt til betinget fengsel i 21 dager og en bot på 15 000 kroner for å ha mottatt plasmaskjermen.

Ref.: LF-2010-14205, TOSLO-2008-32091, TVERD-2007-87965 m.fl. Rettskraftige.

Siemens-saken

- Oslo tingrett juli 2009. Én person vedtok forelegg utstedt av Økokrim i 2010.

På bakgrunn av at Siemens tidligere divisjonsøkonom Per Yngve Monsen varslet om omfattende overfakturering av Forsvaret utferdiget Økokrim i 2008 forelegg mot Siemens for grovt bedrageri. Siemens nektet å vedta forelegget, og ble i Oslo tingrett frifunnet. I kjølvannet av varslingen, kom det også frem at personer i Forsvaret hadde deltatt på reiser betalt av Siemens, og forelegg for korrupsjon ble utferdiget mot Siemens og en rekke personer. Det var kun en av de ansatte (D) i Siemens som vedtok forelegget for korrupsjon, og det ble dermed reist tiltale for de øvrige personene (A, B og C).

- Golftur til Spania

Tre ansatte i Forsvaret deltok i 2004 på en golfreise til Alicante i Spania hvor utgiftene til både golfspill og hotellopphold for til sammen 19 000 kroner, ble dekket av Siemens uten at turen hadde noen faglig forankring. Saken mot de tre forsvarsansatte ble henlagt fordi de ikke kjente til at utgiftene ble betalt av Siemens, men det ble for tidligere divisjonsdirektør (A) og tidligere administrerende direktør (B) i Siemens tatt ut tiltale for korrupsjon. Stortingets ombudsmann for Forsvaret (C), som hadde planlagt turen og som ifølge tiltalen hadde lagt til rette for at A og B skulle dekke utgiftene for turen, ble tiltalt for medvirkning til korrupsjon.

- Frifinnelse i tingretten

I vurderingen av om A og B ved golfturene hadde gitt de ansatte i Forsvaret en «utilbørlig fordel» uttalte tingretten at reisenes verdi isolert sett tilsa at det dreide seg om en utilbørlig fordel. Det ble imidlertid lagt stor vekt på at de ansatte i Forsvaret ikke hadde blitt utsatt for noen direkte eller indirekte påvirkning under turen. De tre visste ikke at Siemens betalte for reisene og at de ved dette mottok en fordel. Påvirkningsmomentet, som ifølge forarbeidene er et sentralt moment i utilbørlighetsvurderingen, var dermed helt fraværende.

Forholdet var heller ikke forsøkt holdt skjult innenfor Siemens. Tingretten kom på bakgrunn av dette til at det «forsiktig sagt var uskjønnsomt å la Siemens betale for reisene», men at utilbørlighetskriteriet ikke var oppfylt. A, B og C ble dermed frifunnet for korrupsjon.

- En Siemensansatt vedtok forelegg for korrupsjon

Også i 2003 hadde en Siemensansatt (D) latt Siemens Også i 2003 hadde en Siemensansatt (D) latt Siemens betale en reise til en ansatt i Forsvaret, denne gangen til Cannes i Frankrike. Ifølge forelegget utstedt av Økokrim ble både reisen, hotellopphold, bevertning, golfspill og transport til en samlet verdi av 42 000 kroner betalt av Siemens, og reisen hadde ingen faglig forankring. D vedtok i 2010 forelegget med en bot på 30 000 kroner fra Økokrim, og forholdet ble dermed rettskraftig avgjort.

Ref.: TOSLO-2008-171401, rettskraftig.

Vannverk-saken

– Eidsivating lagmannsrett mai 2010.

På bakgrunn av avsløringer i Aftenposten ble en av norgeshistoriens største korrupsjonssaker avdekket. Det hadde foregått omfattende økonomiske misligheter i de to interkommunale selskapene Nedre Romerike Vannverk AS og AS Sentralrenseanlegget RA-2. Tidligere administrerende direktør (A) for selskapene hadde sammen med sin sønn (B) og to ledere (C og D) av forretningsforbindelser til selskapene, samt entreprenørfirmaet Peab AS, over en årrekke tappet vannverket og renseanlegget for betydelige verdier. Med utbyttet av de straffbare handlingene bygget A blant annet opp et privat jaktparadis bestående av ni farmer i Sør-Afrika.

As omfattende korrupsjons- og utroskaphandlinger overfor selskapene han ledet beløp seg til verdier på til sammen 70 millioner kroner, og skjedde på en rekke måter og ved en rekke anledninger.

– Overfakturering av vannverket og renseanlegget

Blant annet hadde A sammen med C, daglig leder for en leverandør av tjenester til vannverket og renseanlegget, inngått en avtale om drift av en lagringsplass for slam. Vannverket og renseanlegget ble ved dette betydelig overfakturert og bevisst tappet for til sammen ti millioner kroner fra 1998 til 2005. De overfakturerte beløpene ble så overført videre til et selskap eid av As sønn (B) som ble fordekt som vederlag for maskinleie. For dette ble både A, B og C dømt for grov utroskap og medvirkning til grov utroskap samt aktiv og passiv grov korrupsjon.

– Betaling av As private utgifter

D, daglig leder av et selskap med forretningsforbindelser til vannverket og renseanlegget, ble også domfelt for medvirkning til grov utroskap og grov korrupsjon ved at han gjennom sitt selskap også hadde betalt betydelige verdier til selskapet B var eier av. Lagmannsretten fant at dette utgjorde en utilbørlig fordel for A og B, som også ble fordekt som vederlag for leie av maskiner. D medvirket også til at hans selskap betalte regninger for Bs private utgifter av det beløpet vannverket hadde til gode hos selskapet.

– Betydelige innkjøp på vannverket og renseanleggets regning

A kjøpte også en rekke ting, blant annet båter, traktorer og biler for vannverket og renseanleggets regning uten at disse ble stilt til selskapenes disposisjon. I stedet tilegnet A seg disse tingene til eget, privat bruk. A lot også selskapene

betale for andre kostnader knyttet til A privat, som oppussing av bolig og innkjøp av en knivsamling. Med dette gjorde A, ved en rekke anledninger med medvirkning fra B, C og D, seg skyldig i flere tilfeller av grov utroskap overfor selskapene han ledet.

A gikk også til anskaffelse av en borerigg med diverse utstyr til en verdi av 5,5 millioner kroner for vannverket og renseanleggets regning, hvor hensikten i realiteten var å tilgodese sønnen ved at han skulle kunne utvikle egen kompetanse og næringsvirksomhet for vannverkets regning. Rigger og det tilhørende utstyret ble senere overført til sønnens firma for en million kroner. A lot også selskapene gå til innkjøp av overprisede varer fra et Sør Afrikansk selskap som A var eneste aksjonær i.

– Peab AS

Peab AS, som leverte tjenester til vannverket og renseanlegget, ble i lagmannsretten funnet skyldig i å ha fakturert vannverket for ikke utført arbeid. Betalingene knyttet til de fiktive fakturaene ble så overført til selskapet i Sør-Afrika som A var eneste aksjonær i. Peab AS ble for dette dømt for grov utroskap, og dømt til foretaksstraff med en bot på tre millioner kroner.

– Straffutmålingen

A fikk i lagmannsretten en straff på fengsel i syv år og seks måneder for de omfattende korrupsjons- og utroskaphandlingene, samt ett tilfelle av forsikringsbedrageri. Han ble også dømt til å tåle inndragning av de faste eiendommene i Sør-Afrika som han hadde ervervet med utbyttet av de straffbare handlingene.

B ble domfelt for grov korrupsjon og medvirkning til en rekke av farens grove utroskapshandlinger og ble idømt fengsel i fire år. I denne sammenheng uttaler lagmannsretten at B «har spilt en viktig rolle både ved gjennomføringene av farens utroskapshandlinger og som medvirker i forbindelse med de korruperte ytelsene».

C og D ble domfelt for grov korrupsjon og medvirkning til As utroskapshandlinger og dømt til henholdsvis to år og ti måneder, og ti måneders fengsel.

I forbindelse med utmålingen av foretaksstraffen til Peab AS med en bot på tre millioner kroner viste lagmannsretten til Ullevål-saken. Peab vedtok der et forelegg utstedt av Økokrim på fem millioner kroner. At Peab også tidligere hadde blitt domfelt for korrupsjon, viste at «man hadde med en usunn bedriftskultur å gjøre», og dette ble ansett som straffskjerpene.

Ref.: TNERO-2007-32162, LE-2008-46619, rettskraftig.

Byggeprosjekt i Kongsberg-saken

- Kongsberg tingrett juni 2010.

Anleggslederen (A) for et større byggeprosjekt i Kongsberg sentrum nøt vide fullmakter i byggfirmaet han jobbet i. A hadde blant annet ansvar for å inngå kontrakter med underleverandører, og i forbindelse med byggeprosjektet inngikk A kontrakt med innehaveren (B) av et firma som sto for utleie av arbeidskraft. Ved forlengelsen av denne kontrakten krevde og mottok A fra B minst 160 000 kroner.

- Betydelig overfakturering og korrupsjon

Etter at det flere ganger ble observert at B overrakte konvolutter til A på As kontor, og prosjektansvarlig for byggeprosjektet fikk tips om at ikke alt var som det skulle på byggeplassen, ble intern granskning startet. Det ble avdekket at utleiefirmaet hadde overfakturert byggfirmaet betydelig, og at A hadde mottatt penger fra B.

- Alvorlige trusler

I sivil tvist aksepterte utleiefirmaet å tilbakebetale entreprenørselskapet 4 millioner kroner for overfaktureringen. Men mistanken om at A mottok betaling fra B ble anmeldt. Under etterforskningen ringte A til personalsjefen i entreprenørselskapet og fremsatte alvorlige trusler mot personalsjefen og prosjektansvarlig for at disse skulle trekke tilbake sine forklaringer om As handlinger.

- Straffutmålingen

Både A og B ble domfelt for henholdsvis passiv og aktiv grov korrupsjon for betalingen av de 160 000 kronene. Tingretten uttalte at «saken mot A er langt grovere enn saken mot B, da det var A som var den aktive i forbindelse med avtalen om godtgjørelse» og på grunn av de «meget alvorlige og ondartede» truslene. A ble dømt til syv måneders fengsel, hvor 60 dager ble gjort betinget, og denne straffen ble opprettholdt ved anke over straffutmålingen til lagmannsretten. B ble idømt betinget fengsel i 120 dager.

Ref.: TKONG-2010-75913, LB-2010-123548. Anke til Høyesterett over straffutmålingen ikke tillatt fremmet, se HR-2011-1502-U. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Polititjenestemann-saken

– Borgarting lagmannsrett juni 2010.

Spesialenheten for politisaker avdekket at to politiførstebetjenter (A og C) hadde mottatt henholdsvis 25 000 og 50 000 kroner fra en forretningsmann (B) som motytelse for urettmessig å ha hentet B ut fra fengsel elleve ganger i løpet av soning av en dom for legemsfor nærmelse. Politiførstebetjentene hadde gitt uttrykk for at B satt inne med viktige opplysninger i en sak under etterforskning, og at det derfor var av stor betydning for politiet å få fremstilt B til avhør. B brukte imidlertid tiden utenfor fengselet til private gjøremål.

– Tilliten til politiet brutt

Lagmannsretten fant at alle tre ved dette hadde mottatt og gitt et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning A og Cs stillinger som politiførstebetjenter, og at de derfor var skyldige i grov korrupsjon. I vurderingen av om korrupsjonen var grov ble det fremholdt at handlingene var begått av og overfor en offentlig tjenestemann og at C og A hadde opptrådt på en måte som «rokker ved publikums og fengselsvesenets tillit til politiet».

Ved straffutmålingen fremhevet lagmannsretten at korrupsjon er en forbrytelse av sterk samfunnsskadelig karakter. Saken gjaldt grov korrupsjon begått av og overfor to polititjenestemenn, en del av samfunnets ordensmakt, og det gjelder «generelt en strengere norm for offentlige tjenestemenn enn for private». Lagmannsretten la vekt på at det å ta imot bestikkelser og misbruk av stilling som polititjenestemann ikke bare undergraver publikums tillit til politiet, men også tilliten til fengselsvesenet og rettsvesenet generelt.

– Vanskelig å avdekke korrupsjonshandlinger

Lagmannsretten viste videre til en tidligere uttalelse av Høyesterett hvor det ble fremholdt at «det karakteristiske for korrupsjon er at den foregår svært fordekt, med utvisning av stor fantasi når det gjelder å skjule hva som foregår. Oppdagelsesrisikoen er generelt sett liten og allmennpreventive hensyn tilsier derfor at de tilfellene som avdekkes, straffes strengt». B utbetalte pengene til A og C med sjekker, og det ble hevdet at betalingen på 25 000 kroner var oppgjør for en bil som A hadde solgt, mens de 50 000 kronene var del av en sponsoravtale mellom B og C hvor sjekken var påført «sponsing» når betalingene i realiteten var gjenytelse fra B for de urettmessige permisjonene.

Når det gjaldt B, uttalte lagmannsretten at de var enig med aktor i at det bør statueres et strengt ansvar for en person som bestikker to polititjenestemenn og skaffer seg lettelser

under soning av en straffedom. Straffen for B ble satt til fengsel i ett år og tre måneder.

Det ble videre vektlagt at A og C hadde forbrutt seg i sine stillinger som betrodde polititjenestemenn, og de ble for grov korrupsjon og diverse andre forhold dømt til henholdsvis to år og ett år og seks måneders fengsel. Både A og C ble idømt tap av sin stilling i politiet og for alltid retten til å ha slik stilling.

– Høyesterett: den strenge straffen «passende»

C anket lagmannsrettens straffutmåling til Høyesterett, som forkastet anken fordi de fant lagmannsrettens utmåling av straff «passende». I denne sammenheng la Høyesterett vekt på at polititjenestemenn utøver inngripende myndighet på vegne av det offentlige, og at det derfor er nødvendig at de nyter alminnelig tillit i samfunnet. Høyesterett uttalte at korrupsjon i politiet «undergraver tilliten til rettsapparatet, og at slike forbrytelser representerer en trussel mot viktige prinsipper som vårt samfunn bygger på, ikke minst prinsippet om likhet for loven».

Høyesterett fremholdt videre at dersom det fester seg et inntrykk av at man med tilstrekkelig ressurser eller kontakter kan kjøpe seg fri fra plikter som er pålagt i lov eller avgjørelser av offentlige myndigheter, vil det ramme tilliten til rettsstaten. Saker om korrupsjon i næringsforhold kan involvere store pengebeløp, og det kan ofte påvises økonomiske skadevirkninger. Saken hadde ikke slike økonomiske skadevirkninger, men når det som i denne saken var tale om alvorlige tillitsbrudd overfor offentlige myndigheter og motarbeidelse av rettsvesenet, fant Høyesterett at dette ikke kunne anses som noen formildende omstendighet.

Ref.: TOSLO-2008-161011, LB-2009-149816. Anken til Høyesterett forkastet, se HR-2011-685. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Plan og bygningsetat-saken

– Borgarting lagmannsrett juni 2010.

På bakgrunn av PricewaterhouseCoopers gransking av mulig korrupsjon i plan- og bygningsetaten i Oslo kommune, ble det avdekket at en tidligere saksbehandler i etaten (A) som behandlet en rekke saker for foretakene til de øvrige tiltalte i saken, en arkitekt (D) og to brødre (B og C), hadde mottatt vederlag på 12 000 kroner av D og fått ettergitt gjeld ved kjøp av en bil for 150 000 kroner fra B og C. For dette ble alle de tiltalte i saken dømt for korrupsjon.

– Utilbørlige fordeler?

I vurderingen av om det å motta og ettergi gjelden på 150 000 kroner ved kjøpet av bilen kunne anses som en «utilbørlig fordel» la lagmannsretten vekt på den store økonomiske verdien og det at fordelen ble krevd av og ytt til offentlig tjenestemann. At ettergivelsen av gjelden ble gitt av B og C som vederlag for As tjenester, at dette ble holdt skjult for As arbeidsgiver og fordi A ved å motta vederlag for sin hjelp overtrådte regler i Personalreglementet for Oslo kommune og kommunens etiske normer var også sentralt. Det ble videre vektlagt at A hadde utarbeidet en liste med oversikt over det saksbehandlingsarbeidet han hadde utført for B og C og prisen for dette. Overtreddene var grove fordi fordelen ble krevd av og ytt overfor offentlig tjenestemann og fordi det dreide seg om «en betydelig økonomisk fordel».

Det ble hevdet at de 12 000 kronene som D betalte A for den hjelp A hadde gitt D i forbindelse med byggesaker var tilbakebetaling av et lån A tidligere hadde ytt D. D hadde imidlertid ved hver betaling gjorde det klart at pengene var vederlag for den hjelp han hadde fått av A som saksbehandler og lagmannsretten var «overbevist» om at betalingen var vederlag for den hjelp D hadde fått av A i forbindelse med byggesaker. Ettersom det ikke dreide seg om et «ubetydelig beløp», og de samme momentene som for ettergivelsen av gjelden fra B og C her gjorde seg gjeldende, måtte betalingen av de 12 000 kronene også anses som en «utilbørlig fordel» og dermed simpel korrupsjon.

– Straffutmålingen

For å ha fått ettergitt gjeld fra B og C og mottatt pengene fra D ble A dømt til fengsel i ett år. B og C ble begge dømt til fengsel i syv måneder, og D ble dømt til fengsel i 90 dager.

Ved straffutmålingen uttalte lagmannsretten at A ved å misbruke sin stilling i offentlig forvaltning til å skaffe seg personlige økonomiske fordeler gjorde seg skyldig i «alvorlig tillitsbrudd overfor sin arbeidsgiver». Lagmannsretten påpekte at bestikkelse av offentlige tjenestemenn med avgjørelsesmyndighet er særlig alvorlig og at dette «utgjør en trussel mot habilitet, saklighet, likebehandling og upartiskhet i offentlig forvaltning, og utsetter forvaltningen generelt og vedkommende forvaltningsorgan spesielt for omdømmetap og redusert tillit».

– Korrupsjon en alvorlig straffbar handling

Anken til Høyesterett over straffutmålingen ble forkastet, men Høyesterett fremhevet med henvisning til korrupsjonsbestemmelsenes forarbeider at «grove korrupsjonshandlinger kan fremstå som mer straffverdige enn de fleste andre grove formuesforbrytelser». Det ble fremhevet at allmennpreventive hensyn gjør seg ualminnelig sterkt gjeldende ved korrupsjon i det offentlige, og at det treffes uriktige offentlige vedtak som følge av korrupsjon i seg selv er «meget uheldig». Men også for det tilfellet at tjenestemannen ikke yter gjengjeld i form av en uriktig tjenestehandling, gjør han seg sårbar for press ved å motta en bestikkelse. Det å motta bestikkelser vil bli oppfattet av allmennheten dit hen at uriktige tjenestehandlinger finner sted, og dette er i seg selv «ødeleggende for folks tillit til forvaltningens upartiskhet og integritet som er en forutsetning for et stabilt demokrati».

Ref.: TOSLO-2009-90095, LB-2009-164828. Anken til Høyesterett forkastet, se HR-2010-2204-A. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

DnB NOR-saken

- Nedre Romerike tingrett september 2010.

En mann (A) betalte en saksbehandler i DnB NOR 50 000 kroner for å få innvilget en søknad på et lån på en million kroner som tidligere hadde blitt avslått av banken fordi A ikke hadde tilstrekkelig sikkerhet. A fikk deretter innvilget et lån på en million kroner som han betalte ned. Ved tilståelsesdom ble A dømt for aktiv korrupsjon.

- Korrupsjon «meget samfunnsskadelig også for det private forretningsliv»

Tingretten uttalte ved straffutmålingen at det ikke dreide seg om «bestikkelser overfor offentlig myndighet» som er særlig alvorlig. Likevel måtte bestikkelser på 50 000 kroner i utgangspunktet medføre en ubetinget fengselsstraff av en viss varighet også når fornærmede er en privat bedrift, som i dette tilfellet. Tingretten uttalte at korrupsjon potensielt er «meget samfunnsskadelig også for det private forretningsliv», og banken i verste fall risikerte et tap på en million kroner på grunn av manglende sikkerhet for lånet.

- Formildende omstendigheter

På grunn av formildende omstendigheter, blant annet tilståelse og ved at A bidro til at saken ble oppklart, ble imidlertid A ikke dømt til ubetinget fengsel, men betinget fengsel i seks måneder, samt en bot på 30 000 kroner.

Ref.: TNERO-2010-118350, rettskraftig.

Bærum kommune-saken

– Borgarting lagmannsrett februar 2011.

Tidligere fagansvarlig (E) for overflatebehandling av Bærum kommunes bygningsmasse, ga familie-medlemmer og andre håndverkere oppdrag for kommunen. Oppdragene ble overfakturert eller fakturert uten at de var utført. Bærum kommune ble ved dette tappet for over 21 millioner kroner, og av dette mottok E selv betydelige verdier.

– Organisert korrupsjon

For dette ble E og en rekke involverte håndverkere dømt for grov korrupsjon, og for de handlingene som ble begått før bestemmelsene om korrupsjon ble inntatt i straffeloven i 2003, for grov utroskap. En rekke av håndverkerne var familiemedlemmer av E. E og to av hans brødre (B og F) som samarbeidet om tappingen av kommunens midler, ble domfelt for grov korrupsjon foretatt som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Dette er det første tilfellet av domfellelse for korrupsjon i kombinasjon med domfellelse for organisert kriminalitet etter straffeloven § 60 a, den såkalte «mafiaparagrafen».

– Både manglende anbudsrunder, kompetanse og behov

Etter kommunens retningslinjer skulle planlagt vedlikehold av bygningsmassen settes ut på anbud, og oppdrag kun tildeles håndverkere med mesterbrev. I flere tilfeller tildelte E oppdrag til de domfelte håndverkerne uten slike anbudsrunder, og det ble utarbeidet fiktive tilbud for å gi inntrykk av at det hadde vært reell priskonkurranse. Tre av håndverkerne hadde ikke mesterbrev «og var dermed ikke kvalifisert til å delta i kommunenes anbudskonkurranser». E ga også maleroppgaver uten at det var registrert noe behov for maling av de aktuelle bygningene. For å dekke over at det var medlemmer i Es familie som ble tildelt oppdrag, ble pristilbudene ikke undertegnet eller undertegnet med falsk signatur.

– Overfakturering

Pristilbudene ble fastslått i samråd med E og lagmannsretten fant det «bevist utover enhver rimelig tvil» at de oppdragene de ulike håndverkerfirmaene utførte lå langt over markedsverdi og langt over hva det utførte arbeidet i realiteten var verdt. E sørget for å få anvist fakturaene, og firmaene oppnådde med dette en betydelig fortjeneste som E i form av blant annet kontanter, en motorsykkel og håndverkertjenester for seg selv og andre mottok en betydelig del av. De utilbørlige fordelene E ved dette mottok verdier for til sammen rundt 2,5 millioner kroner.

– Skjerping av straffen

Ved straffutmålingen la lagmannsretten vekt på at saken gjaldt en systematisk og vel organisert tapping av Bærum kommunes midler for over 21 millioner kroner over mange år. At bestemmelsen om organisert kriminalitet ble funnet anvendelig åpnet adgang til å skjerpe straffen. Et hovedformål bak bestemmelsen er å straffe bakmennene i organisert kriminalitet og andre sentrale aktører strengt.

E hadde misbrukt arbeidsgiverens tillit på en grov måte og sammen med sine to brødre F og B hadde de utgjort en gruppe hvis hovedbeskjeftigelse var å tilegne seg mest mulig av kommunens, og dermed samfunnets, midler. Meget betydelige beløp hadde på denne måten tilfalt de tiltalte i stedet for kommunens innbyggere.

– Straffutmålingen

Lagmannsretten uttalte videre at E hadde vært en meget betrodd medarbeider som ikke bare hadde fullmakt til å beslutte vedlikehold, innhente tilbud og tildele oppdrag, men også å kontrollere at det fakturerte arbeidet var utført og attestert fakturaene for anvisning. De øvrige tiltalte hadde også benyttet regnskapsjuks for å skjule at de ble gitt oppdrag som ble fakturert med nærmere ti ganger reell verdi.

For passiv grov korrupsjon, som delvis hadde skjedd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, grov utroskap og for medvirkning til dokumentfalsk ble E idømt fengsel i fem år og seks måneder. E ble solidarisk ansvarlig med fire av håndverkerne til å erstatte Bærum kommune med rundt 16 millioner kroner. De øvrige domfelte i saken fikk mellom ett og tre års fengsel.

Ref.: TAHER-2008-15032, LB-2009-48300-2. Anke til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Veiprosjekt i Lister-saken

- Agder lagmannsrett mai 2011.

I forbindelse med byggingen av en ny E39-trasé mellom Lyngdal og Flekkefjord fikk anleggslederen (A) som jobbet i Veidekke, hovedentreprenøren for veiprosjektet, overført penger fra en underentreprenør til sin private høyrentekonto og betalt en privat garasje til en samlet verdi av 298 100 kroner. Overføringene og betalingen ble utført av daglig leder (B) og regnskapsfører (C) for underentreprenøren, og verdiene ble hovedsakelig dekket inn ved at Veidekke ble fakturert for allerede betalt arbeid og for arbeid som ikke var utført.

- Grov korrupsjon

De personlige fordelene A ved dette oppnådde, ble av tingretten ansett som «åpenbart utilbørlig», og det var klart at A mottok denne fordelen utelukkende i kraft av sin stilling som anleggsleder. Tingretten fant det derfor bevist ut over enhver rimelig tvil at A var skyldig i grov korrupsjon. Ved vurderingen av om korrupsjonen var grov, la tingretten vekt på at handlingen representerte klare brudd på den særlige tillit som fulgte av As stilling som anleggsleder med vide fullmakter, at oppnådd økonomisk fordel var betydelig, og at forholdet var utført ved bruk av uriktige regnskapsopplysninger og dokumentasjon.

- Straffen

Ved anke til lagmannsretten over straffutmålingen ble A for den grove korrupsjonen samt ett tilfelle av underslag dømt til fengsel i åtte måneder. A ble også for fem år fradømt retten til å utøve yrke innen bygg- og anleggsbransjen, retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet og være daglig leder eller å inneha ledende stilling eller styreverv i noe selskap eller foretak innen samme bransje.

For overføringene og betalingen til A, ble B dømt for grov korrupsjon i tingretten, men frifunnet av juryen i lagmannsretten. For Cs del fant tingretten det «ikke ut over rimelig tvil bevist at C visste» at de oppgaver han gjorde inngikk i et korrupsjonsopplegg, og C ble derfor frifunnet for medvirkning til grov korrupsjon av både tingretten og juryen i lagmannsretten, men domfelt for overtredelse av regnskapsførerloven og ilagt en bot på 6 000 kroner.

Ref.: TLIST-2010-65724, LA-2010-171752. Anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet, se HR-2011-1465-U. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Arbeidsklær fra Kina-saken

- Romsdal tingrett mai 2011.

Tidligere produktsjef (A) i Univern AS, et firma som drev import av arbeidsklær fra Kina, mottok til sammen 2,7 millioner kroner over en årrekke i bestikklser fra representanter for leverandører i Kina. A ble ved tilståelsesdom dømt for grov korrupsjon i Romsdal tingrett.

- Tilbud om provisjoner

A hadde sin første tur til Kina i 1999, og det dukket raskt opp tilbud fra kinesiske produsenter av arbeidsklær om provisjoner på 3 % i tilknytning til ordre. A takket i begynnelsen nei, men etter en tid sa han ja til å ta imot slike provisjoner. I årene som fulgte mottok A flere ganger betydelige verdier fra representanter for to av leverandørene.

Fordi A følte at det ikke var riktig å motta slike provisjoner, og fordi det etter hvert ble så mye penger at han ikke klarte å håndtere det, ba han etter hvert leverandørene om at provisjonsutbetalingene skulle opphøre. A hadde da mottatt til sammen 2,7 millioner norske kroner over en årrekke fra leverandørene i Kina.

- Ikke uvanlig i Kina

Det ble aldri kvittert for disse utbetalingene, og ingen i firmaet A jobbet for ble informert om utbetalingene. Utbetalingene ble gjennomført ved at A fikk levert en konvolutt med kontante penger og disse satte A inn på en konto i en bank i Hong Kong. A forklarte i tingretten at han hadde «en følelse av at dette med provisjoner på denne måten ikke er helt uvanlig i det her aktuelle miljøet i Kina».

- Utilbørlig?

Skattemyndighetene kom på sporet av de mottatte beløpene, og A ble siktet for grov passiv korrupsjon for urettmessig å ha mottatt de 2,7 millioner kronene. Ifølge tiltalen var betalingene utilbørlige fordi ytelsene ble holdt skjult for As arbeidsgiver og på grunn av As stilling. Korrupsjonen måtte anses som grov fordi den var forøvd ved brudd på den særlige tillit som følger As stilling og fordi den hadde gitt betydelig økonomisk fordel.

A erklærte seg skyldig i henhold til siktelsen, og ble dømt for grov korrupsjon og fengsel i ett år og fem måneder. A måtte også tåle inndragning av det samlede mottatte beløp på 2,7 millioner kroner samt betale straffeskatt av pengene han unndro til beskatning.

- Straffskjerpene momenter

Ved straffutmålingen la retten i straffskjerpene retning vekt på at korrupsjonshandlinger generelt har store og alvorlige samfunnsskadelige virkninger, ikke minst i internasjonal handel og i det internasjonale samkvem ellers.

Retten fremholdt at oppdagelsesrisikoen ofte er «svært liten» og korrupsjonshandlingene dreide seg i dette tilfelle om «relativt store beløp». Handlingene «representerte alvorlige tillitsbrudd overfor siktedes arbeidsgiver som hadde gitt ham en svært sentral og selvstendig stilling i firmaet».

Ref.: TROMS-2011-51247, rettskraftig.

Store Norske-saken

- Forelegg utstedt av Økokrim vedtatt juli 2011 og tilståelsesdom i Nord-Troms tingrett oktober 2011.

Ved fire anledninger mellom 2006 til 2008 overførte tidligere styreleder (A) i Kristian Jebsen Rederi AS til sammen nesten fire millioner kroner til tidligere administrerende direktør (B) i Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS, et selskap som Jebsen-konsernet hadde løpende avtale om frakt av kull med.

-Tilståelse fra B i tingretten

B avsa en uforbeholden tilståelse om at han hadde mottatt penger fra A i anledning sin stilling som administrerende direktør i Store Norske, og B ble ved tilståelsesdom dømt for grov korrupsjon i samsvar med siktelsen fra Økokrim.

Samtlige av overføringene hadde kommet i stand etter forutgående avtaler med A. Overføringene var kun ment som et lån til B, men ytelsen var, selv om de ble oppfattet som lån, av stor økonomisk verdi. B erkjente at han forsto at utbetalingene kom fra selskaper kontrollert av A, og ingen utover A og B var kjent med lånene. Ytelsene innebar etter rettens mening med dette «utvilsomt en utilbørlig fordel» som B mottok i anledning sin stilling. I sin forklaring uttalte B at han nå også selv så at låneforholdet var utilbørlig.

-Låneforholdet innebar et stort skadepotensial

Det er ikke noe vilkår om at den som gir noen en utilbørlig fordel forventer eller oppnår en motytelse. Siktelsen anga ikke at B skulle ha gitt selskaper i Jebsen-konsernet noen fordel, og B hadde heller ikke gitt A noen signaler eller forventninger om noen form for motytelse.

Retten fremhevet likevel i hvilken sammenheng lånene ble gitt. Store Norske hadde i tidsrommet lånet ble avtalt og utbetalt et omfattende løpende avtaleforhold med selskaper innenfor Jebsen-konsernet. Avtalen ble inngått i 2000 og var langsiktig, men gjenstand for årlig revisjon av fraktrater, og avtalen ble i 2007 forlenget til 2022. Jebsen-konsernets årlige inntekter av fraktavtalen mellom 2006-2009 var på 38-75 millioner dollar. Jebsen-konsernet hadde dermed betydelige økonomiske interesser i avtaleforholdet med Store Norske, som i perioden også innvilget betydelige forskudd til Jebsen-selskapene. Som øverste administrerende leder hadde B en svært sentral rolle i forhandlingene med Jebsen-selskapene og stor innflytelse på avtaleforholdet. Den tilknytningen låneforholdet medførte mellom B personlig og Jebsen-konsernet, innebar etter rettens mening et stort skadepotensial.

-Straffutmålingen

I skjerpende retning la retten i straffutmålingen vekt på at B var øverste administrative leder i et stort statlig eid selskap. Selv om B ikke var offentlig tjenestemann, uttalte retten at noen av de hensyn som ligger bak en særlig streng reaksjon for offentlige tjenestemenn gjorde seg gjeldende også for B.

Videre la retten vekt på beløpets størrelse på rundt fire millioner kroner. At det dreide seg om et lån gjorde at det måtte vurderes noe mildere enn en ytelse som ikke skal tilbakebetales. Men dette utgjorde etter rettens mening ikke en stor realitetsforskjell i det konkrete tilfellet – tilbakebetalingstidspunktet var uklart og knyttet til forhold som verken var sikre eller nært forestående da låneavtalen ble inngått og beløpene utbetalt. Det dreide seg om et usikret lån med høy risiko og en uklar avtale om tilbakebetalings-tidspunkt, samtidig som tilbakebetalingskravet ikke på noen måte kunne tvangsfullbyrdes.

Etter rettens mening tilsa Bs handling i seg selv fengsel i tre år, men retten la i formildende retning vekt på Bs tilståelse som tilsa at straffen skulle reduseres med en tredjedel. Straffen ble dermed satt til fengsel i to år, og beløpet på i underkant av fire millioner kroner som B hadde mottatt ble inndratt.

- Kristian Jebsen Rederi vedtok forelegg utstedt av Økokrim

Rederiet vedtok et forelegg for foretaksstraff for grov korrupsjon. Forholdet ble ansett som grovt blant annet fordi handlingene gav betydelig økonomisk fordel samt at handlingene var begått ved brudd på den særlige tillitt som fulgte med As stilling. Ved forelegget ble selskapet ilagt en bot på 4 millioner kroner, men 3,6 millioner kroner av dette ble gjort betinget med en prøvetid på to år på grunn av selskapets økonomiske stilling.

Ref.: TNHER-2011-148107, rettskraftig.

Nor Lines-saken

- Gulating lagmannsrett oktober 2011.

Ledelsen i Nor Lines AS fikk i 2008 mistanke om feil i månedsrapporteringen fra avdelingen i Bergen, og det ble ved nærmere undersøkelser avdekket økonomisk mislighold i form av overfakturerings, og en av de største korrupsjonssakene i Bergen ble avdekket. Tidligere distriktssjef for transportselskapets avdeling i Bergen (A) hadde inngått en avtale med eieren av et renholdsfirma (B) i tilknytning til Nor Lines lokaler og virksomhet i Bergen. Ved dette ble Nor Lines overfakturert for minst 2,4 millioner kroner, og A mottok til sammen 325 000 kroner fra B for å anviser, attestere og sørge for at fakturaene ble betalt til B.

- Betydelig overfakturerings av Nor Lines

Som distriktssjef inngikk A to avtaler om blant annet renhold, vakthold og bagasjehåndtering med B og renholdsfirmaet. Retten uttalte i denne sammenheng at det overhodet ikke var samsvar mellom det som ble avtalt og Nor Lines sitt behov, og at avtalene samlet sett utvilsomt gikk mye lengre enn hva behovet tilsa. Tjenestene i seg selv var for høyt priset og de inneholdt feil beregning av tidsbruk. For eksempel innebar portvaktoppdraget etter avtalen en femtilseksdobling av prisen i forhold til hva arbeidet reelt sett var verdt. Avtalene samsvarte heller ikke med den faktiske utførelsen av arbeidet renholdsfirmaet utførte.

- Grov utroskap og grovt bedrageri

Med grunnlag i avtalen utstedte B i 2008 en rekke fakturaer til Nor Lines for arbeid som helt eller delvis ikke var utført. A, som var ansvarlig for avtaler med leverandører, herunder attestering og anvisning av faktura og postering av inntekter og utgifter i bergensavdelingens regnskap, mottok, anviste og attesterte fakturaene fra B. Regnskapsavdelingen i Nor Lines i Stavanger utbetalte med dette urettmessig minst 2,4 millioner kroner til renholdsfirmaet for arbeid som ikke var utført.

Både A og B forsøkte å skjule overfaktureringsen. A skjulte overfaktureringsen ved å manipulere regnskapene og derved den løpende resultatrapporteringen fra Nor Lines' bergensavdeling til hovedkontoret i Stavanger. B skjulte overfaktureringsen i renholdsfirmaets regnskap blant annet ved å bokføre falske fakturaer til Nor Lines pålydende et lavere beløp.

Ved dette ble både A og B dømt for grov utroskap. For å ha forledet ansatte i Nor Lines regnskapsavdeling til å utbetale renholdsfirmaet minst 2,4 millioner kroner for arbeid som ikke var utført ble både A og B også dømt for grovt bedrageri.

- Grov korrupsjon

Ved 29 anledninger i 2008 mottok A fra renholdsfirmaet ved B til sammen 325 000 kroner. Pengene ble overført fra renholdsfirmaets driftskonto til As private lønnskonto.

A forklarte at overføringene i begynnelsen var å anse som lån fra B som A hadde lånt på grunn av sin svake økonomiske stilling. Retten la derimot til grunn at utbetalingene av til sammen 325 000 kroner fra renholdsfirmaet ved B til A ble foretatt uten tanke om at pengene skulle betales tilbake, og at det ikke var holdepunkter for at utbetalingene i realiteten var ledd i et ordinært låneforhold.

Hensett til at det har gitt betydelig økonomisk fordel og medført risiko for betydelig skade av økonomisk art ble korrupsjonen ansett som grov. A ble dømt for grov passiv korrupsjon, mens B ble dømt for grov aktiv korrupsjon.

-Straffutmålingen

Retten la ved straffutmålingen vekt på at den verdien utroskapet, bedrageriet og korrupsjonen relaterte seg til var høy, og at både A og B oppnådde betydelige økonomiske fordeler ved handlingene, med et tilsvarende betydelig tap for Nor Lines. Retten uttalte videre at de tiltaltes felles virksomhet etter hvert fikk et planmessig preg, og at de

tiltalte hadde utvist kvalifisert utilbørlig opptreden. Det ble videre vektlagt at de to i forhold til sine respektive selskaper hadde benyttet sine posisjoner og kunnskaper til å skjule disposisjoner i regnskapene.

Retten la videre vekt på As svikaktige og illojale opptreden og at foretakets omdømme og tillitt ble utsatt for skade. Det ble også her fremholdt at «frykten for omdømmetap er årsaken til at mange foretak velger å unnlate å anmelde slike handlinger fra ansatte».

A ble dømt for både grov utroskap, grovt bedrageri og grov korrupsjon, samt to tilfeller av utroskap knyttet til en leiebil. For dette ble A i lagmannsretten idømt fengsel i to år, og mistet også retten til for fem år å inneha ledende stilling og styreverv, opprette selskap og/eller utøve selvstendig næringsvirksomhet og eierskap i noen form for foretak.

B ble også dømt for grov utroskap, grovt bedrageri og grov korrupsjon, samt en rekke andre overtredelser av blant annet merverdiavgiftsloven, bokføringsloven og skattebetalingsloven og ble i lagmannsretten idømt fengsel i tre år. Også B ble idømt rettighetstap. A og B ble også solidarisk ansvarlige til å betale erstatning til Nor Lines med 303 000 kroner.

Ref.: TBERG-2010-134268, LG-2011-40898. Anke til Høyesterett fra B nektet fremmet, se HR-2012-52-U. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig for både A og Bs vedkommende.

Namsmann-saken

- Norges Høyesterett november 2011.

En politibetjent (A) som behandlet namssaker utførte omfattende arbeid og engasjerte seg sterkt i en namssak for en bekjent (B) hvor A anså at det hadde skjedd urett. A mottok for dette til sammen 55 000 kroner fra B, og ble domfelt for grov korrupsjon.

-Forholdet holdt skjult for overordnet

A hadde privat brukt mye tid og arbeid på Bs namssak. På tross av at saken ble henlagt, i siste hånd hos Riksadvokaten blant annet med den begrunnelse at tvisten var av sivilrettslig karakter, fortsatte A å engasjere seg sterkt i Bs sak. A gjorde ikke betalingene fra B kjent for sin overordnede. A forklarte dette med at det var noe han gjorde på fritiden, atskilt fra jobben som namsmann på lensmannskontoret og at det var en småjobb som han ikke behøvde å orientere arbeidsgiver om.

- Utilbørlig fordel

Lagmannsretten fant det imidlertid bevist utover enhver rimelig tvil at A gjennom sin posisjon som polititjenestemann forsettelig hadde skaffet seg en utilbørlig fordel ved å motta godtgjørelse fra B for sitt arbeid med namssaken. A fremsto som nøytral saksbehandler på lensmannskontoret, brukte sin posisjon som tjenestemann overfor offentlige myndigheter, Stortinget og pressen for å forsøke å påvirke utfallet i Bs sak, samtidig som han på fritiden gikk inn i en partsrolle og arbeidet mot betaling i det skjulte.

-Høyesterett opprettholdt domfellelsen

I As anke fant Høyesterett i likhet med lagmannsretten at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling som politibetjent og namsmannsfullmektig. Under spørsmålet om korrupsjonen måtte anses som grov, uttalte Høyesterett at beløpets størrelse, 55 000 kroner, ikke var så høyt at det alene kunne medføre domfellelse for grov korrupsjon. Høyesterett la imidlertid avgjørende vekt på at As handlinger og opptreden hadde direkte tilknytning til As arbeid med namssaker, og at han i denne funksjonen er en del av rettsapparatet der det stilles særlige krav til nøytralitet, noe som er avgjørende for at befolkningen skal kunne ha tillit til rettssystemet. På denne bakgrunn uttalte Høyesterett at det ikke var tvil om at det her dreide seg om grov korrupsjon i lovens forstand.

-Straffutmålingen

Høyesterett la i straffutmålingen stor vekt på at A ved sine handlinger hadde vist at han ikke var egnet til å inneha stillingen ved lensmannskontoret. Høyesterett opprettholdt derfor lagmannsrettens avgjørelse om å frata A hans stilling som polititjenestemann og retten til for fremtiden å ha en slik stilling. Fordelen på 55 000 kroner ble også inndratt. I lagmannsretten ble A dømt til fengsel i 10 måneder. Høyesterett kom imidlertid til at fengselsstraffen burde settes noe lavere, og reduserte straffen til 8 måneder.

Ref.: TBRON-2010-22242, LH-2010-101520, HR-2011-2143-A.

Prosjektleder i Undervisningsbygg-saken

– Borgarting lagmannsrett september 2011/Norges Høyesterett februar 2012.

Gjennom avsløringer i Aftenposten i 2006 ble det avdekket at tidligere prosjektleder (A) i Undervisningsbygg hadde begått omfattende økonomisk kriminalitet. A var sentral premissgiver og beslutningstaker for tildeling av oppdrag for Undervisningsbygg. Gjennom fiktiv fakturering fra tilbydere (B, C, D og E) av tjenester til Undervisningsbygg, tappet de domfelte systematisk Oslo kommune for over 8 millioner kroner over en årrekke. Av dette mottok A nesten 1,5 millioner kroner fra B, C, D og E, som for sine firmaer hadde som formål å sikre fremtidige byggeoppdrag fra A og Undervisningsbygg.

–Gjennomføring av korrupsjonen

Det ene tilfellet ble gjennomført ved at E, en gammel bekjent og nær venn av A, etter forespørsel fra A sendte omfattende fiktive fakturaer på til sammen omkring tre millioner kroner til Undervisningsbygg. Betalingene ble godkjent av A og utbetalt fra Undervisningsbygg til Es sønns bankkonto. E tok deretter ut pengene og fordelte disse slik at A mottok til sammen minst 950 558 kroner fra E.

I de øvrige tilfellene ble Undervisningsbygg tappet for midler delvis ved dobbeltfakturering og delvis ved fiktive fakturaer fra selskaper som B, C og D var representanter for. A mottok så deler av de utbetalte pengene fra B, C og D.

I tingretten ble de tiltalte domfelt for grov korrupsjon. Ved anken til lagmannsretten ble A, B og C på nytt funnet skyldige i grov korrupsjon. D trakk anken, og tingrettens dom er dermed rettskraftig for hans vedkommende. E ble dømt ved tilståelsesdom i Oslo tingrett.

– Skyldige i en rekke andre straffbare forhold

Ved å godkjenne og attestere de fiktive fakturaene eller tidligere betalte fakturaer i tilknytning til ulike byggeprosjekter på skoler i Oslo kommune hadde A, B, C og D handlet «i strid med Undervisningsbyggs interesser». De ble derfor alle også dømt for en rekke tilfeller av grov og simpel utroskap og medvirkning til dette. A ble også dømt for å ha forfalsket en rekke dokumenter knyttet til de offentlige anskaffelsene Undervisningsbygg foretok på vegne av kommunen, blant annet ved å signere fakturaer med en annen prosjektleders navn.

– Straffutmålingen

For domfellelse for grov passiv korrupsjon, grov og simpel utroskap samt dokumentforfalskning ble A i lagmannsretten dømt til fengsel i fem år, der ett år ble gjort betinget. A ble også fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirk-

somhet for en periode på fem år. Ved anke over straffutmålingen til Høyesterett, slo Høyesterett fast at lagmannsretten hadde fastsatt en passende straff.

I denne sammenheng uttaler Høyesterett at A var en betrodd medarbeider, som nøt tillit og som hadde vide fullmakter. Han var satt til å forvalte betydelige fellesskapsverdier for Oslo kommune. A mottok nesten 1,5 millioner kroner i bestikkelser, utvilsomt en betydelig økonomisk fordel for ham. Høyesterett uttaler videre at det «må være hevet over enhver tvil at den alminnelige tilliten til offentlig ressursbruk blir rammet når det viser seg at betrodde medarbeidere i flere år har latt seg bestikke i tilknytning til plassering av kommunale oppdrag». Høyesterett la også vekt på at bestikkelsene ble gjennomført i nær tilknytning til omfattende økonomisk utroskap – i realiteten var det kommunen selv som finansierte korrupsjonen, og utroskapshandlingene tappet Undervisningsbygg for mer enn 8,3 millioner kroner.

Høyesterett slo også fast at det måtte legges til grunn at nødvendig vedlikehold av skoler i Oslo er blitt forsinket. A har planmessig og i samarbeid med andre ikke bare rammet sin arbeidsgiver, han har vært initiativtaker og hovedmann i det Høyesterett karakteriserte som «samfunnsskadelig kriminell virksomhet».

D, som i tingretten ble domfelt for et tilfelle av grov korrupsjon og to tilfeller av grov utroskap, ble dømt til fengsel i ett år, hvorav tre måneder ble gjort betinget. B og C, som begge ble domfelt for ett tilfelle av grov korrupsjon samt tre tilfeller av grov utroskap, ble i Høyesterett dømt til to års fengsel. For Bs del ble seks måneder gjort betinget.

Ref.: TOSLO-2009-38189 (rettskraftig for Ds vedkommende), LB-2010-62670-2 og HR-2012-330-A (rettskraftig for A, B og Cs vedkommende).

Mesta-saken

- Sarpsborg tingrett november 2011 og Borgarting lagmannsrett mai 2012.

På bakgrunn av en granskning utført av Ernst&Young i tilknytning til utbyggingen av mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen ble det reist tiltale for blant annet grov korrupsjon mot tidligere driftansvarlig for Østfold Sør i Mesta AS (A), samt tre ansatte (B, C og D) i selskaper som blant annet utgjorde Mesta AS sine samarbeidspartnere på prosjektet. Sarpsborg tingrett slo fast at A urettmessig hadde tilegnet seg over 3 millioner kroner, hvorav 325 000 kroner skrev seg fra korrupsjonshandlinger. A ble dermed domfelt for både grov korrupsjon og grov utroskap. De øvrige tiltalte i saken ble frifunnet for korrupsjonstiltalene, men ble domfelt for overtredelser av regnskapslovgivningen.

-Korrupsjonshandlingene

As grove utroskapshandlinger skjedde i tilknytning til prosjektet med utbygging av mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen. Korrupsjonshandlingene som medførte domfellelse for grov korrupsjon fant derimot sted uavhengig av dette prosjektet, mellom A og en person (D) som lenge hadde kjent hverandre. D drev et enkeltmannsforetak hvor hoveddelen av virksomheten besto i å utføre oppdrag for Mesta AS. Sarpsborg tingrett slo fast at A hadde mottatt utilbørlige fordeler på til sammen 325 099 kroner fra D i egenskap av sin stilling som driftansvarlig i Mesta AS.

Korrupsjonshandlingene ble blant annet gjennomført ved at D mellom 2003 og 2005 utførte gravetjenester i forbindelse med opparbeidingen av A sin private boligomt. Betong som ble brukt i forbindelse med oppføringen av boligen ble fakturert fra selskapet som leverte betongen til D. D fakturerte så Mesta AS for utgiftene for betongen med fakturatekst som viste andre prosjekter. Mesta AS utbetalte beløpet og ble dermed påført tap. A mottok også ved andre anledninger og omstendigheter utilbørlige fordeler fra D i anledning sin stilling som driftansvarlig i Mesta AS.

For dette ble både A og D dømt for grov korrupsjon i tingretten. D anket imidlertid domfellelsen for grov korrupsjon til lagmannsretten, som frikjente D for grov korrupsjon.

A og to andre personer (B og C) ble også tiltalt for grov korrupsjon knyttet til angivelig fiktive fakturaer i tilknytning til prosjektet med å bygge ut mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen. Retten mente imidlertid at det var tvil om fakturaene var fiktive, og om utilbørlige fordeler dermed var gitt og mottatt, og at denne tvilen måtte komme de tiltalte til gode. A, B og C ble dermed frifunnet for grov korrupsjon på dette punktet.

-Grov utroskap

A ble også domfelt for en rekke grove utroskapshandlinger mot sin arbeidsgiver Mesta AS. I egenskap av driftansvarlig for Østfold Sør i Mesta AS, hadde A fullmakt til å inngå avtaler og attestere fakturaer på vegne av Mesta. A lot blant annet ansatte i Mesta AS utføre arbeid i forbindelse med oppføringen av sin private bolig og sørget for at arbeidet aldri ble fakturert og betalt for. A lot også Mesta AS betale for varer og tjenester i tilknytning til As hytte på Kvitefjell. Videre sørget A for at vederlaget for en rekke arbeider som i realitetet var utført av Mesta AS, blant annet arbeider for selskapet B og C sammen eide på prosjektet med å bygge ut mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen, ble betalt til As eget private selskap. Det var aldri reell drift i dette selskapet, og A disponerte alene kontoen som ble opprettet med selskapet som kontoinnehaver. A benyttet kun selskapet for å fakturere for arbeid Mesta AS hadde utført, for derved å tilegne seg de pengene som ble innbetalt.

-Overtredelser av regnskapslovgivningen

Både B, C og D ble frifunnet for grov korrupsjon, men retten fant at alle de tre hadde overtrådt regnskapsloven ved å utstede og bokføre fiktive fakturaer og/eller fakturaer med uriktig innhold i virksomhetenes regnskaper. I denne sammenheng uttaler tingretten at «forsømmelser knyttet til regnskapsførsel i næringslivet må anses som alvorlige straffbare forhold» og at «allmennpreventive hensyn tilsier en markant straffreaksjon i tilfeller hvor det som her en snakk om bevisst bruk av uriktig regnskapsinformasjon». Både B, C og D ble dømt til betinget fengsel i 30 dager.

-Straffutmålingen for A

Under straffutmålingen for A uttaler retten at korrupsjon er en «forbrytelse av sterk samfunnsskadelig karakter» og at korrupsjon gjerne foregår «svært fordekt» og at «avhengighetsforholdet som oppstår i forbindelse med korrupsjon

kan gi skadevirkninger langt utover det som direkte følger av de økonomiske fordelene». Retten uttaler videre at det utover det direkte økonomiske tap blant annet vil «foreligge risiko for tap av tillit i markedet».

Omfanget av korrupsjons- og utroskapshandlingene var et vesentlig moment med straffutmålingen. Retten fant det bevist at A har mottatt verdier for til sammen 3 007 771 kroner, hvorav 325 099 kroner skrev seg fra korrupsjonshandlinger. Etter rettens syn var det nødvendig å reagere med en lengre ubetinget fengselsstraff overfor så vidt omfattende, grov økonomisk kriminalitet. I tilknytning til As mange utroskapshandlinger uttaler retten at den la vekt på at handlingene var begått over flere år, og at A i denne perioden hadde utvist et fast forsett. A hadde foretatt flere handlinger i strid med Mestas interesser, i hensikt å tilegne seg selv personlig vinning. Videre la retten i skjerpende retning vekt på at flere av handlingene ble gjennomført med en viss planmessighet.

I formildende retning la retten vekt på As erkjennelse og bidrag til sakens opplysning samt forsinkelser i behandling av saken- det gikk mellom 5 til 8 år fra de straffbare forholdene i tiltalen ble begått og dommen forelå. Etter en konkret vurdering, hvor det ble lagt vekt på den samlede saksbehandlings- og liggetiden hos politi, påtalemyndighet og domstol, fant retten at en stor del av fengselsstraffen måtte gjøres betinget.

A ble dømt til to år og fire måneders fengsel, hvorav ett år og fire måneder ble gjort betinget med en prøvetid på to år. A ble også dømt til å tåle inndragning av 3 007 771 kroner, hvorav 2 682 500 kroner skulle inndras til fordel for Mesta AS som erstatning for deres tap.

Ref.: TSARP-2011-53999. Ds anke over domfellelsen for korrupsjon: LB-2011-203623. Ds anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet, se HR-2012-1472-U.

Rådmann-saken

- Rana tingrett juni 2012.

Tidligere rådmann i Rana kommune (A) kjøpte i 2010 en leilighet i Mo i Rana til under takst av en person (B) som hadde flere næringsinteresser, herunder løpende avtaler med Rana kommune. B drev også en restaurant som hadde serverings- og skjenkebevilling og som leide lokaler av et kommunaleid aksjeselskap. A fikk også av B vederlagsfritt låne en leilighet i Tyrkia i forbindelse med en ukes ferietur dit. Påtalemyndighetene mente dette utgjorde fordeler gitt fra B til A i anledning As stilling som rådmann, og A og B ble tiltalt for henholdsvis passiv og aktiv grov korrupsjon. I tingretten ble imidlertid både A og B frifunnet for tilalen.

Påtalemyndighetene mente det forelå grov korrupsjon fordi leiligheten ble solgt til A for 1,7 millioner kroner til tross for at leiligheten var taksert til 2 millioner kroner, og uten at leiligheten var lagt ut til salg på det åpne markedet. Samme dag som leilighetskjøpet ble avtalt, inngikk A også avtale med B om å låne Bs leilighet i Tyrkia i en uke, uten at det ble ytt vederlag for lånet.

-Leilighetskjøpet

Avtalen om leilighetskjøpet ble inngått før takseringen av leiligheten, og retten slo fast at det ikke var ført noe bevis for at A og B ved avtaleinngåelsen hadde noen foranledning til å tro at leiligheten ble solgt til underpris. Retten kunne heller ikke se at leiligheten ble solgt til underpris.

Til aktors påstand om at A mottok en fordel ved at leiligheten ikke ble lagt ut for salg gjennom megler og slik unngikk offentlig budrunde, uttalte retten blant annet at det ikke ble ført et eneste bevis som tilsa at noen andre hadde vært villige til å betale mer for leiligheten. Tvert om fulgte det av vitneforklaringene at andre som ble tilbudt leiligheten, ikke var villige til å betale det B forlangte for den. Det var etter rettens mening følgelig ikke grunnlag for å hevde at A fikk en fordel ved at budrunde ikke ble gjennomført.

-Tyrkiaturen

Retten la til grunn at B kunne ha fått 1 300 kroner per måned i leie for leiligheten i Tyrkia. A hadde med seg et vennepar på turen, og A ble med disse enige om at A skulle betale halvparten av leien. For en ukes opphold var dermed verdien av gaven fra B til A verdt 162,50 kroner.

Retten kom frem til at A ved å ta imot tilbudet om å benytte leiligheten i Tyrkia mottok en fordel. Økonomisk sett var imidlertid denne fordelene svært liten. Retten uttalte at verdien ikke oversteg verdien av en rimelig vinflaske. Retten viste i denne sammenheng til korrupsjonsbestemmelsens forarbeider og at det ikke var lovgivers hensikt å kriminalisere gaver i form av rimelige vinflasker. Retten konkluderte dermed at A ikke fikk noen utilbørlig gave fra B ved å ta i mot tilbudet om å benytte Bs leilighet i Tyrkia.

-Frifinnelse for grov korrupsjon

Samlet sett fant retten at forholdene verken samlet eller separat falt inn under straffelovens korrupsjonsbestemmelser. I denne sammenheng uttalte retten at det ikke var bevist noe påvirkningsformål overfor en offentlig tjenestemann, kjøpet av leiligheten i Mo i Rana og bruken av leiligheten i Tyrkia ble foretatt i full åpenhet, og det var heller ikke klart at det forelå noe brudd på kommunens etiske retningslinjer. A og B ble dermed begge frifunnet for grov korrupsjon.

Saksnummer: 12-065267MED-RANA, rettskraftig.

Norconsult-saken

- Oslo tingrett juli 2011 /Borgarting lagmannsrett oktober 2012.

I forbindelse med utbyggingen av vann- og avløpssystemet i Dar es Salaam i Tanzania, utlyste Dar es Salaam Water and Sewerage Authority (DAWASA) våren 2003 en konkurranse om byggeledelsen for vann- og avløpsprosjektet som ble finansiert av Verdensbanken. Et Joint Venture (JV) bestående av tre parter, to utenlandske selskaper samt det norske selskapet Norconsult, vant konkurransen og ble tildelt oppdraget. Høsten 2006 ble Norconsult kontaktet av Verdensbanken på grunn av mistanker om økonomiske misligheter, herunder korrupsjon, i forbindelse med prosjektet i Tanzania. Det var to konkurrerende selskaper, som også hadde inngitt tilbud på kontrakten med DAWASA, som fattet mistanke om at ansatte i DAWASA kunne være bestukket. Det ble innledet granskning og våren 2007 ble avdekkede forhold anmeldt til Økokrim. Økokrim tok ut tiltale for medvirkning til grov korrupsjon mot tre ansatte i Norconsult (A, B og C), og utstedte samtidig forelegg for foretaksstraff for grov korrupsjon med en bot på fire millioner kroner mot Norconsult.

Norconsult nektet å vedta forelegget, og saken mot A, B og C samt Norconsult ble dermed pådømt i Oslo tingrett i juli 2011. Norconsult ble frifunnet i tingretten, men ble i lagmannsretten domfelt i oktober 2012. Dommen mot Norconsult er imidlertid anket til Høyesterett, og er dermed enda ikke rettskraftig. Sakene mot de tre ansatte i Norconsult er derimot nå rettskraftig avgjort. Alle de tre ansatte ble domfelt for medvirkning til grov korrupsjon i tingretten, men en av de ansatte, C, ble i anke til lagmannsretten frifunnet av lagretten.

- Bestikkelse av ansatte i DAWASA for å få oppdraget
Norconsult besluttet å inngi tilbud til vann- og avløpsprosjektet sammen med de to utenlandske samarbeidspartnerne, der tilbudsdocumentet ble utarbeidet av Norconsults samarbeidspartnerne. Oppdragskontrakten mellom JVet og DAWASA ble inngått i 2003, og det ble her forutsatt at 5% av kontraktsummen skulle utbetales til ansatte i DAWASA.

Tingretten fant det bevist at det samlet ble utbetalt 700 000 kroner i bestikkelser til ansatte i DAWASA. Retten la til grunn at det var de to andre samarbeidspartnerne i prosjektet som hadde inngått korrupsjonsavtalen og som derfor var hovedmenn i saken, og at de ansatte i Norconsult kun hadde et medvirkeransvar til utbetalingene. De ansatte i Norconsult hadde verken kjennskap eller noe å gjøre med inngåelsen av korrupsjonsavtalen da kontrakten om byggeledelsesoppdraget ble inngått med DAWASA. De ansatte i Norconsult fikk først kjennskap til korrupsjonsavtalen etter kontraktinngåelsen og etter at prosjektet hadde startet opp. Retten la imidlertid til grunn at A og B deretter på forskjellige måter medvirket til utbetalingene som ble foretatt til ansatte i DAWASA.

-Medvirkning til grov korrupsjon

Norconsult hadde ansvaret for administreringen av samarbeidspartnerens prosjektkonto. Domfellelsen av A og B bygget på at pengene som ble utbetalt til de ansatte i DAWASA ble overført fra kontoen i Norge til prosjektkontoen i Tanzania. Pengene ble der tatt ut i kontanter og overlevert til ansatte i DAWASA av ansatte i de øvrige selskapene i JVet. Bestikkelsene var betegnet som utgifter i form av «commercial expences» men det forelå ingen dokumentasjon i form av fakturaer eller kvitteringer for kjøp av varer eller tjenester for utbetalingene.

-Domfellelsen av A

Ved domfellelsen av A bemerket retten innledningsvis at A hadde flere års arbeidserfaring fra Afrika, og at han var klar over at korrupsjon var et problem i Tanzania. A var fra 2003 prosjektleder og Norconsults representant i styret i JVet. Retten la til grunn at A for det første medvirket til korrupsjonen gjennom de beslutninger som ble tatt i styret om godkjenning av budsjetter og om utbetaling av bestikkelser. A var en av tre styremedlemmer og tok ikke dissens. A var også direkte involvert i overføringene ved å fremme betalingsanmodninger til regnskapsavdelingen i Norconsult og i sin kontakt med C som hadde bankfullmaktene. Ved dette medvirket A til likviditetstilførselen, og ettersom retten fant at A anså det som overveiende sannsynlig at utgiftene betegnet som «commercial expences» i realiteten gikk til bestikkelse av ansatte i DAWASA som en utilbørlig fordel i anledning deres stilling, fant retten at A hadde medvirket til grov korrupsjon av hele korrupsjonsbeløpet på 700 000 kroner.

Retten uttaler at A da han fikk vite om korrupsjonsforholdet straks skulle ha varslet internt i Norconsult og sørget for å undersøke nærmere hva dette var og sikre at ingen utbetalinger ble gjort av samarbeidsprosjektets midler til ansatte i DAWASA verken da eller i fremtiden. Retten la til grunn at A hadde latt seg dra inn i korrupsjonssaken av de to øvrige samarbeidspartnerne, og at han ikke hadde kommet ut av det igjen når første skritt var tatt. A valgte å la dette utvikle seg uten å søke støtte hos noen i ledelsen.

-Domfellelsen av B

B var ansatt som økonomikonsulent i Norconsult og var oppdragsmedarbeider for vann- og avløpsprosjektet i Tanzania. B førte kontroll med fordelingen av penger fra samarbeidsprosjektskontoen Norconsult administrerte fra Norge, og med kontoregnskapet. For JVet førte også B tilsyn med prosjektkontorets regnskapsføring.

B hadde ingen avgjørelsesmyndighet med hensyn til hvilke utbetalinger som skulle gjøres fra JVet. B ble imidlertid domfelt for å ha medvirket til den grove korrupsjonen ved å besørge overføringene fra samarbeidsprosjektets norske konto til kontoen i Tanzania. Retten fant det bevist at B anså det som overveiende sannsynlig at pengene gikk til ansatte i DAWASA, og at B var klar over at det var en utilbørlig fordel fordi de ansatte i DAWASA fikk pengene i anledning sin stilling.

-Frifinnelse av C i lagmannsretten

C var sivilingeniør i Norconsult og tilknyttet prosjektet i Tanzania fra 2004. C ble i tingretten domfelt for medvirkning til grov korrupsjon, men i sin anke over domfellelsen til lagmannsretten svarte lagretten nei på spørsmålet om C var skyldig i korrupsjon, og ble C ble dermed frifunnet av lagretten.

-Straffutmålingen

I straffutmålingen for A og B la tingretten særlig vekt på at saken gjaldt utbetaling av bestikkelser til utenlandske offentlige tjenestemenn. Retten uttalte at korrupsjon er et stort samfunnsproblem i mange land i Afrika, herunder Tanzania, og at korrupsjon generelt sett er et hinder for en effektiv utnyttelse av samfunnsressursene, økonomisk utvikling, rettferdig fordeling av ressursene og demokratisk styring, og at korrupsjon også fører til konkurransevridning bedrifter imellom.

A ble dømt for medvirkning til hele korrupsjonsbeløpet mens B kun ble domfelt for medvirkning til deler av korrupsjonsbeløpet. A ble dømt til seks måneders fengsel, hvor to måneder ble gjort betinget, mens B ble idømt fengsel i 60 dager som ble gjort betinget med en prøvetid på to år.

Ref.: TOSLO-2009-187431 (rettskraftig for A og Bs del), LB-2011-148517 (rettskraftig for Cs del). Domfellelsen av Norconsult i lagmannsretten er anket til Høyesterett, og utfallet i saken vil for selskapets del dermed først bli avgjort når Høyesteretts dom foreligger.

Unibuss-saken

- Oslo tingrett september-oktober 2012.

Ved utgangen av 2012 har to personer ved tilståelsesdom blitt dømt for korrupsjon i tilknytning til den omfattende Unibuss-saken, der i alt 13 personer til nå er siktet for straffbare forhold. Unibuss AS er et kommunalt transportselskap eid av Oslo kommune som driver rutebussvirksomhet i Oslo og på andre steder i landet. Unibuss er derfor storinnkjøper av blant annet busser. Den første tilståelsesdommen for korrupsjon i saken gjaldt salgsdirektøren (A) i Vest Buss, en bussleverandør til Unibuss. To ganger arrangerte A reiser for ansatte i Unibuss til VM i skiskyting i Rupholding, og A ble for dette dømt for korrupsjon. Den andre tilståelsesdommen i saken gjaldt administrerende direktør (E) i selskapet Solaris AS, en annen av bussleverandørene til Unibuss. Ved tre anledninger betalte E for administrerende direktør i Unibuss (B) sine utgifter for leiebil til en samlet verdi av over 17 000 kroner. E ble for dette også dømt for korrupsjon.

-Smøreturer til VM i skiskyting i Rupholding

Som salgsdirektør i Vest Buss hadde A ansvar for salg av selskapets busser og alene ansvar for kontakten med kunder, herunder Unibuss. Den ene ansatte i Unibuss som var med på reisene var administrerende direktør i Unibuss (B). Som administrerende direktør hadde B beslutningsmyndighet i relasjon til alle selskapets områder. Den andre ansatte (C) som var med på reisene var ansatt i Unibuss som teknisk sjef og hadde blant annet ansvar for innkjøp av busser og investeringer. Under samtaler mellom A, B og C kom interessen for en tur til VM i skiskyting i Rupholding i Tyskland i 2009 frem. A planla så i fellesskap med en kollega turen der det var lagt opp til en grad av faglig innhold i form av et besøk til en fabrikk som produserte busstilbehør. Besøket til fabrikkene fant imidlertid ikke sted i lys av manglende interesse for dette fra B og Cs side.

Fra As side var formålet med opplegget såkalt kundepleie og det var hele tiden forutsetningen at Vest Buss skulle dekke reisen i sin helhet for B og C. Utgiftene for den første turen i 2009 var 11 382 kroner per person, og disse ble i første omgang betalt av Vest Buss.

I 2010 ble det arrangert en tilsvarende tur til VM i skiskyting i Rupholding. A arrangerte også her sammen med sin kollega turen. Med på turen dette året var foruten B og C også anleggsansvarlig i Unibuss (D) med. Også på turen i 2010 var det lagt opp til faglig innhold i form av et besøk til en produsent av busstoler, men heller ikke dette besøket ble noe av på grunn av manglende interesse fra de inviterte. Utgiftene til også denne turen, kroner 10 536 per person, ble i første også betalt av Vest Buss.

-A dekket personlig utgiftene i forbindelse med turene

I forbindelse med revisjon av 2009-regnskapet, ble A meddelt av revisor at han nektet å godta utgiftene til turene som førbare i mangel av faglig innhold. A fant det pinlig å avkreve B, C og D utgiftene tilknyttet reisene og A og hans kollega

gjorde derfor opp med Vest Buss ved trekk i egen lønn.

-Domfellelse av A for korrupsjon

For å ha tilbudt og betalt reisene til VM i skiskyting i Rupholding for B, C og D uten at reisene hadde faglig innhold, fant retten at reisene innebar en utilbørlig fordel A ga B, C og D i kraft av deres stilling som beslutningstakere i Unibuss. A ble for dette ved tilståelsesdom dømt til 45 dagers betinget fengsel og en bot på 30 000 kroner. Påtalemyndigheten anket straffutmålingen til lagmannsretten, men anken ble forkastet.

-Domfellelsen av E for betaling av leiebil for B

Administrerende direktør i Solaris, E, betalte ved tre anledninger utgifter B hadde i forbindelse med leiebil til en samlet verdi av over 17 000 kroner. Retten uttaler at fordelene E ved dette ga B var utilbørlige på grunn av beløpets størrelse, fordi formålet med betalingen av leiebilen var å holde en god tone med Unibuss som kjøper av busser og fordi betaling av Bs utgifter ble holdt skjult for det offentlige og for Bs arbeidsgiver.

-Straffutmålingen for E

Ved straffutmålingen uttaler retten at det var B og C som tok initiativet til korrupsjonen og at E følte seg i en presset situasjon. Retten uttaler imidlertid at dette ikke er noen formildende omstendighet. Å gi etter for press i retning av å være korrupt er heller en av de forholdene som begrunner streng straff. E hadde videre bonuslønn slik at eventuelle nye kontrakter ville medføre personlig gevinst. Han var dessuten både daglig leder og styreformann i Solaris slik at tillitsbruddet korrupsjonen innebar var stort. E ble dømt til 20 dager betinget fengsel samt en bot på 75 000 kroner.

Ref.: TOSLO-2012-125970 (tilståelsesdom A),
LB-2012-154687 (anke over straffutmålingen)
TOSLO-2012-136639 (tilståelsesdom B).

Statoil konsulent-saken

- Stavanger tingrett november 2011 og Gulatings lagmannsrett september-november 2012.

En person (A) som fra 2003 til 2010 var innleid som konsulent i Norsk Hydro, senere StatoilHydro og Statoil, mottok til sammen over 7 millioner kroner i anledning sin stilling som innleid konsulent i selskapet. A ble for dette funnet skyldig i grov korrupsjon. A hadde mottatt pengene fra to personer (B og C) som drev et oljeserviceselskap (X AS) som leverte varer og tjenester til Hydro. B og C ble dermed også funnet skyldige i grov korrupsjon.

-Korrupsjonsavtalen

En vesentlig del av korrupsjonen knyttet seg til såkalte PVT-flasker. Disse brukes i oljeindustrien til lagring av kjerne- og oljeprøver. Oljeselskapene leier i stor utstrekning PVT-flasker fra oljeserviceselskaper. Rundt 2000 besluttet Hydro å rydde opp i PVT-flaskelageret sitt. A fikk i oppgave av Hydro å foreta opprydning i flaskelageret og C var som ansatt i selskapet som opprinnelig leide ut lager og PVT-flasker til Hydro sentral i opprydningen. Fra 2002 gikk Hydro over til å leie, og etterhvert også kjøpe, PVT-flasker fra X AS. Det var i denne sammenheng korrupsjonshandlingene startet.

X AS ble stiftet av B og C i 1997, men virksomheten i selskapet var beskjeden før utleien og salget av PVT-flasker til Hydro startet opp i 2002. Retten mente det var usikkert hvem som tok initiativet til korrupsjonen, men at A, B og C i 2003 ble enige om at A skulle sørge for at X AS fikk avtaler knyttet til PVT-flasker med Hydro, og at de tre skulle motta 25% av omsetningen hver.

A sørget deretter i kraft av sin stilling i Hydro for at X AS fikk en økende andel av omsetningen knyttet til PVT-flasker i Hydro. A og B hadde deretter jevnlig kontakt vedrørende utbetaling av penger til A.

-Domfellelse for grov korrupsjon

For utleie og salg av PVT-flasker fakturerte X AS mellom 2003 og 2007 Hydro for omkring 22 millioner kroner. A mottok som et resultat av dette til sammen nesten 4,5 millioner kroner fra X AS i den aktuelle perioden. A mottok pengene fra X AS på flere forskjellige måter og slik at det ikke fremgikk hva betalingene egentlig gjaldt. Dels betalte X AS As private regninger, og da slik at det så ut som om X AS betalte kostnader knyttet til sin virksomhet. A og B laget i denne sammenheng falsk regnskapsdokumentasjon.

A erkjente straffeskyld etter tiltalen, og retten fant at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling fra B og C som motytelse for at A sørget for at X AS fikk en betydelig omsetning gjennom Hydro. Alle de tre ble for disse forholdene dømt for grov korrupsjon.

-Fiktiv fakturering av StatoilHydro/Statoil i en årrekke

I 2006 sluttet A i Hydro og i løpet av 2007 ble arrangementet vedrørende andel av omsetningen knyttet til PVT-flasker avsluttet. A og B avtalte imidlertid at dersom det bød seg flere anledninger var begge interessert i fortsatt samarbeid.

A begynte å arbeide for StatoilHydro/Statoil (heretter Statoil) høsten 2007 og fikk lederansvar i flere prosjekter, og hadde i sin stillingen ansvar og fullmakter for attesting og kontroll av fakturaer. A foreslo for B at B skulle produsere fiktive fakturaer til Statoil, som A så skulle godkjenne. De to avtalte at A skulle motta 50% av de fiktive fakturaene som skulle belastes Statoil. B produserte så i årene 2008 til 2010 fiktive fakturaer for nesten 5,25 millioner kroner fra X AS til Statoil. A godkjente så de fiktive fakturaene og B betalte nesten 2,5 millioner kroner til A. Også for dette ble både A og B dømt for grov korrupsjon.

B hadde på ulike måter disponert pengene X AS fikk utbetalt for den fiktive faktureringen av Statoil for å dekke over at de stammet fra en straffbar handling. For dette ble B også dømt for grov såkalt selvvask etter straffeloven § 317 annet og fjerde ledd.

-Straffutmålingen

Ved straffutmålingen for A uttalte retten at A var funnet skyldig i grov korrupsjon og at han i alt hadde mottatt over 7 millioner kroner. Korrupsjonen hadde foregått over år og innebar et grovt tillitsbrudd overfor Hydro/Statoil og

As kollegaer. Retten la til grunn at korrupsjon skal straffes strengt, men at A hadde gitt en uforbeholden tilståelse medførte at straffen ble redusert med 30%, og A ble dømt til fengsel i 3 år og 6 måneder.

B ble i tingretten dømt til fengsel i 4 år, men i anke til lagmannsretten fant lagmannsretten at fengselsstraffen for B skulle settes til 4 år og 6 måneder. For C fant tingretten at en straff på fengsel i 3 år var «passende». Ved anke til lagmannsretten kom lagmannsretten til det samme resultatet som tingretten når det gjaldt C.

Utbyttet A hadde hatt av de straffbare handlingene ble inndratt. A anket over inndragningen, men anken førte ikke frem. A og B ble også dømt til å betale Statoil erstatning for den fiktive faktureringen. B ble i tillegg fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet på ubestemt tid.

*Ref.: TSTAV-2011-107166, LG-2011-194186
(As anke over inndragningen), LG-2011-198451 (Bs anke)
og LG-2011-198416 (Cs anke).*

Oversikt over korrupsjonssaker pådømt etter gamle korrupsjonsbestemmelser i straffeloven

Referanse (f.eks. «Ref.: LG-1999-605») viser til hvor dommene er publisert, og kan brukes for å finne dommene i blant annet Lovdatas database.

Dommer som mangler referanse er ikke tilgjengelig hos Lovdata.

Oslo-skandalen

-flere rettsinstanser Oslo byrett/Borgarting lagmannsrett/
Norges Høyesterett 1990-1998.
Rt-1994-1385

Drammen kommune-saken

-Drammen tingrett/Norges Høyesterett 1992/1993.
Rt-1993-559

Fabin-saken

-Drammen tingrett/Eidsivating lagmannsrett/Norges Høyesterett 1992/1993/1994.

Banksjef-saken

-Oslo tingrett/Norges Høyesterett 1993/1994.
Rt-1994-1097

Sosialklient-saken

-Mandal tingrett 1995.

Statoil-Mannesmann-saken

-Stavanger Byrett/Høyesterett 1995/1996.
Rt-1996-1111

NSB-konsulent-saken

-Oslo byrett/Borgarting lagmannsrett/Norges Høyesterett 1997-2001.

Statoil-Idavoll-saken

-Stavanger byrett/Gulating lagmannsrett/Norges Høyesterett 1997-2001.
LG-1999-605 og LG-1999-606/ Rt-2001-227

Northfish-saken

-Tana og Varanger herredsrett 1998.

Ligningsfunksjonær i Oslo-saken

-Oslo byrett/forhørsrett/Borgarting lagmannsrett 1999/2000.
TOSLO-1999-5591 / TOSLO-1999-314/ LB-2000-1010

Seilbåt-saken

Bergen byrett/Oslo forhørsrett 2000.

UNICEF-saken

-Oslo tingrett/Borgarting lagmannsrett 2001/2002.
LB-2002-1332

Trykkeriprovisjon-saken

-Oslo tingrett 2002.
TOSLO-2002-5787

Statoil-Rheinhold & Mahla-saken

-Stavanger tingrett 2005.

Veritas-saken

Oslo tingrett/Borgarting lagmannsrett 2004/2005
LB-2004-25539/RG-2005-901

Båtsertifikat-saken

-Oslo tingrett/Borgarting lagmannsrett 2005/2007.
TOSLO-2004-14449/LB-2005-152636

Røde Kors-saken

-Oslo tingrett 2004/2005.
TOSLO-2004-59280

AMV-saken

-Heggen og Frøland tingrett 2005.
THEGG-2005-68891

SOBBL-saken

-Sarpsborg tingrett desember 2006.

Aetat-saken

-Oslo tingrett mai 2008.

Banksjef II-saken

Bergen tingrett/Gulating lagmannsrett/Høyesterett (2008-2009)
LG-2008-48308/Rt-2009-524

Transparency International – den globale koalisjonen mot korrupsjon

Bli medlem – www.transparency.no

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
NORGE

Postboks 1385 Vika, 0114 OSLO

Telefon: 22 83 48 00

Besøksadresse: Dronning Mauds gate 15, Oslo

slettemark@transparency.no

skaaren@transparency.no